

erdélyi riport

H E T I H Í R M A G A Z I N
XIII. ÉVF. 23. (527.) SZÁM – 2014. JÚNIUS 20.

Tamás Sándor: Frontmegyében
egyensúlyt teremteni **INTERJÚ**

Adósságbiznisz
határok nélkül **GAZDASÁG**

Távmunka közösségben –
a coworking **RIPORT**

Táncszínházi bemutató Nagyváradon

VILÁG- CIRKUSZ

Kolozsvári Állami Magyar Színház

**Június 24-én, kedd este 8 órakor
ŐSBEMUTATÓ**

**Június 25-én, szerda este 8 órakor
Caravaggio**

stúdióteremben

Rendező: Robert Woodruff

**Június 27-én, péntek este 8 órakor
„...függök ezen a zord élet-párkányon...”**

Bogdán Zsolt Ady-estje

stúdióteremben

Szerkesztő: Szugyiczky István

Előadja: Bogdán Zsolt

A Szatmárnémeti Északi Színház Harag György

Társulata és a Kolozsvári Állami Magyar

Színház közös produkciója

Jótékonyági előadás a balkáni árvízkárosultak
megsegítésére

**Június 29-én, vasárnap este 7 órakor
ŐSBEMUTATÓ**

Stephanie Robison & Theodore Shank

Serena in X-tremis

nagytermi előadás

Rendező: Albu István

Jótékonyági előadás a balkáni árvízkárosultak
megsegítésére

tartalom

7

HETI MÉRLEG

4–6 A hét hírei, Műzli, Hír plusz komment
Szűcs László: Demokrációk

INTERJÚ

7–9 Cseke Péter Tamás: „Frontmegyében próbálunk egyensúlyt teremteni” – Tamás Sándor, a Kovászna megyei Tanács elnöke

10

GAZDASÁG

10–11 Parászka Boróka: Adósságbiznisz határok nélkül

RIPORT

12–13 Tasnádi-Sáhy Péter: Távmunka közösségben – coworking iroda Nagyváradon

TÁRSADALOM

14–15 Kustán Magyari Attila: Egy város, két világ – tanulások Marosvásárhely történetéből. Fodor János történész

PORTRÉ

16–17 Simon Judit: „A kultusz elfedi az életművet” – Boka László irodalomtörténész

JELENSÉG

18 Tóth Hajnal: Aukciók az Anasztázia-házban

19 Parászka Boróka: A nőt könnyű – Kiss Noémi a Látó színpadán

INTERJÚ

20–21 Tasnádi-Sáhy Péter: A mainstream és az avantgárd között – Nat Osborn zenész

HISTÓRIA

22–23 Szilágyi Aladár: A szervezetség magaskiskolája – Kalmár János történész

THALIA

24–25 Simon Judit: Vértáncjáték a háborúról – Világcircusz, táncszínházi bemutató Váradon

MOZIMUSTRA

26 Kustán Magyari Attila: Játék a kamerával

CÍMLAPFOTÓ: SZIGLIGETI SZÍNHÁZ

ERDÉLYI RIPORT –
KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS HETILAP
XIII. ÉVF. 23. (527.) SZÁM

FŐSZERKESZTŐ: SZÜCS LÁSZLÓ

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: MARKÓ BÉLA
(ELNÖK), TIBORI SZABÓ ZOLTÁN,
GÁLFALVI ZSOLT, VISKY ANDRÁS,
JAKOBOVITS MIKLÓS (1936-2012)

ALAPÍTÓ FŐSZERKESZTŐ: STANIK ISTVÁN

KINDE ANNAMÁRIA (1956-2014)

SZERKESZTŐK: CSEKE PÉTER TAMÁS,
KUSTÁN MAGYARI ATTILA,
PARÁSZKA BORÓKA, SIMON JUDIT,
SZILÁGYI ALADÁR, TASNÁDI-SÁHY PÉTER

MŰSZAKI SZERKESZTŐK:

BÁLINT ALÍZ, BENKŐ J. ZOLTÁN

SZERKESZTŐSÉGI TITKÁR: FODOR JUDIT

ÁLLANDÓ MUNKATÁRSÁK:

GÁL MÁRIA, HORVÁTH ANDOR, KÖRÖSSI
P. JÓZSEF, SIKE LAJOS, SZÉKEDI FERENC,
SZÉKELY ERVIN, ZSEHRÁNSZKY ISTVÁN,
VARGA MELINDA, TAMÁS PÁL

DESIGN: MIHÁLY LÁSZLÓ

A KÓS KÁROLY AKADÉMIA ALAPÍTVÁNY
MEGBÍZÁSÁBÓL KIADJA

A RIPORT KIADÓ KFT., NAGYVÁRAD.

FELELŐS KIADÓ: SIMON JUDIT

ÜGYVEZETŐ IGAZGATÓ: BÉRES ATTILA

ADMINISZTRÁCIÓ: POZMAN ERIKA,
DUNSOARA BRIGITTA

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:

410161 NAGYVÁRAD (ORADEA),
MAGNOLIEI U. 29.

TELEFON/FAX: +40/259/419-924

E-MAIL: RIPORTKIADO@GMAIL.COM

ELŐFIZETÉSI DÍJSZABÁSAINK: 3 HÓNAPRA
30 LEJ, 6 HÓNAPRA 50 LEJ, EGY ÉVRE 90 LEJ.

MAGYARORSZÁGI ELŐFIZETÉSI DÍJAK:
3 HÓNAPRA 5.000 FORINT, 6 HÓNAPRA
8.500 FORINT, EGY ÉVRE 15.000 FORINT.

BANKSZÁMLASZÁM:

RON: BANCA TRANSILVANIA ORADEA
RO57 BTRL 0050 1202 5360 21XX;

HUF: BANCA TRANSILVANIA ORADEA
RO30 BTRL 0051 2202 5360 21XX –

SWIFT: BTRLRO22.

KÉSZÜLT A NAGYVÁRADI

EUROPRINT NYOMDÁBAN.

FELELŐS VEZETŐ: DERZSI ÁKOS

ISSN 1583-3402

20

24

röviden

■ **Elena Udreát választotta elnöknek** kongresszusán a Népi Mozgalom Pártja (PMP). Egyetlen ellenjelöltje Daniel Funeriu korábbi oktatási miniszter volt. A pártot eddig ideiglenesen Eugen Tomac vezette. Hárman a kongresszus napján visszaléptek, ketten Udrea javára, aki azt ígérte, 2016-ra Románia legerősebb pártjává változtatja a Traian Băsescu védnökségével létrehozott PMP-t. A PMP államfőjelöltje Cristian Diaconescu lett, aki korábban szociáldemokrata szenátor és igazságügyi miniszter, majd az elnöki hivatal vezetője volt. Az államfőjelölt ügyben konzultáltak Băsescuval is.

■ **Tavasszal is póterettségit** szervezne a szakértők azoknak a diákoknak, akik a nyári és az őszi vizsgaidőszakban megbuknak, jelentette ki Remus Pricopie oktatási miniszter. Az ismétlőknek október és január között ingyenes felkészítőket tartanának, majd februárban vagy márciusban újra vizsgáztatnának. A felkészítőket az állam költségvetéséből vagy strukturális alapokból finanszíroznák.

■ **Először válaszolt a kormány** a Székely Nemzeti Tanács egyik petíciójára, és közölte: Romániát semmilyen nemzetközi egyezmény nem kötelezi arra, hogy etnikai alapon területi autonómiát, vagy kollektív jogokat biztosítson a nemzeti kisebbségeknek. „Romániára nem hárul semmilyen nemzetközi egyezményből származó kötelezettség, mely szerint etnikai alapú területi autonómiát kellene biztosítani, vagy bármilyen kollektív jogot a kisebbségeknek. A nemzetközi jog csupán a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek egyéni jogait szentesíti” – fogalmaz a kormány közkapcsolatokért felelős igazgatósága által kibocsátott dokumentum.

Októbertől járuléksökkentés

A Nemzetközi Valutaalap (IMF) jóváhagyása nélkül tervezi csökkenteni a kormány októbertől a társadalombiztosítási járulékot a munkáltatók számára – jelentette be Victor Ponta miniszterelnök. A kabinet elfogadja az erről szóló törvénytervezetet, amelyet a parlament elé terjeszt, hogy az intézkedésnek minél szélesebb körű politikai támogatottsága legyen.

Ponta szerint ez nem jár adóemeléssel és nem kell módosítani a makrogazdasági célszámokat. Elismerte, az IMF nem támogatja az intézkedést. A bukaresti kormány tárgyal Románia nemzetközi hitelezőivel, akikkel nem jutott közös nevezőre ebben a kérdésben. A tervezet következtében 850 millió lej bevételtől esik el az államkassza, de ez pótolható. A kormány eredetileg júliustól tervezte a csökkentést, de Ponta szerint így kisebbek a kockázatok.

Az IMF azt kifogásolta, hogy a kormány nem jelölte meg, 2015-ben és 2016-ban milyen forrásból fedezi a bevételkiesést. A kormányfő megerősítette, hogy nem ideiglenesen, hanem tartós jelleggel csökkentik a munkáltatók adóterhét.

PPDD: nem nyílik előttük az ajtó

Az RMDSZ ellenzi a Dan Diaconescu-féle Néppárt (PPDD) kormányba emelését – nyilatkozta Kelemen Hunor, aki szerint ez a lépés a kormány megítélése szempontjából „katasztrófával” érne fel. Véleménye szerint a jelenlegi koalíciónak elegendő támogatottsága van a törvényhozói testületben, ezért nem indokolt a PPDD-val való koalícióra lépés. Kelemen szerint Ponta azért sem kérte

ki az RMDSZ véleményét, mert a szociáldemokratáknak a Diaconescu pártjával folytatott tárgyalásai többnyire a helyi önkormányzatokban való együttműködésről szólnak. Ponta korábban amellelt érvelt, hogy a kormánynak nagyobb stabilitásra van szüksége, ezért célszerű bevonni a PPDD-t is. Később már kitérő választ adott arra a kérdésre, hogy továbbra is szükségesnek tartja-e a populisták politikai erővel a kormányzati megállapodást. A PSD és a PPDD közötti viszony sem felhőtlen, Brassóban Diaconescu pártja leváltotta az ottani szociáldemokrata alpolgármestert. A PPDD a 2012-es parlamenti választásokon került be a törvényhozásba. Sikeres szereplését annak köszönheti, hogy Dan Diaconescu alapító elnök a bulvármédiában műsorvezetőként kétes népszerűséget szerzett. A kampányban a vagyonának szétosztását és ingyen lakásokat ígért.

Markó Béla, az RMDSZ szenátusi frakcióvezetője szerint nem akarnak a „populista és program nélküli alakulattal” együtt kormányozni. „Nem hiszem, hogy valakinek is használna egy olyan alakulatot beemelni a kabinetbe, amelynek semmilyen elképzelése nincs az ország jövőjét illetően” – fogalmazott Markó Béla. Kevés esély van arra, hogy kormányra lépésről tárgyaljanak a PPDD-val – mondta Liviu Dragnea miniszterelnök-helyettes, aki szerint komolyan sohasem tárgyaltak erről Diaconescu pártjával. A PPDD és a PSD öt megyében alakított ki együtt többséget, és további 10-11-ben van rá esélyük.

Nem hagyják szó nélkül Diaconut

„Az RMDSZ nem szokott jelentéktelen politikusok lázálmaira, légből kapott hamis állításaira reagálni, most azonban kivételt kell tennünk,

hiszen Bogdan Diaconu PSD-s parlamenti képviselő újabb képtelenségeit nem lehet szó nélkül hagyni” – fogalmazott Kovács Péter, az RMDSZ főtitkára azzal a nyilatkozattal kapcsolatban, amely szerint a szociáldemokrata politikus zsarolással vádolja a Szövetséget, amiért felemelték szavukat a koalíciós partner képviselőjének magyarellen törvénykezdeményezései ellen.

„Nem hallgathatunk akkor, amikor az egész magyarságot járatják le, amikor minket hátrányosan érintő szabályozásokat készítenek elő és próbálnak megfélemlíteni bennünket. A nacionalista szövegek puffogatása sajnos még mindig nem ment ki a divatból, bár tudjuk azt is, hogy Diaconunál nagyobb kaliberű szélsőséges politikusok is eltűntek már a süllyesztőben” – hangsúlyozta a főtitkár.

Kovács Péter rámutatott: Bogdan Diaconu félelmeivel ellentétben senki nem akarja őt elhallgattatni, és ami még fontosabb, nem vonja senki kétségbe Románia egységét. Mindez csak egy olyan politikus fejében fordulhat meg, aki minden mondatában büntetni, betiltani, feljelenteni akar.

Érvek Juncker ellen és mellett

Az Európai Parlament legfőbb politikai csoportjai támogatásukat fejezték ki Jean-Claude Juncker európai bizottsági elnökké választásához. Juncker volt az EP választáson a néppárti csúcjelölt, aki „minden szinten növekvő támogatottságot élvez” – mondta Manfred Weber, az Európai Néppárt frakcióvezetője. „Világos az üzenetünk az európai vezetők számára: intézményi válságot fog okozni, ha Juncker helyett más választanak” – hangsúlyozta Weber, miután találko-

vezércikk

SZÚCS LÁSZLÓ

Demokráció

Még el sem ültek a hullámai a sajtószabadság helyzetéről készült jelentés vitáinak, máris itt a Freedom House újabb diagnózisa. Az amerikai intézet Nemzetek átalakulóban címmel vizsgálta – mint 2005 óta minden évben – hogyan alakul a demokrácia Közép-Európában, a Balkánon, s az egykori szovjet világban.

Az általános folyamatok mellett a romániai és magyarországi érdemjegyek alakulása a legérdekesebb, feleúton a legjobb észtek, szlovének, és a demokrácia sor végén kullogó autokráciák, Üzbegisztán és Türkmenisztán között. A három térség 29 országát minőségileg is három csoportba sorolja a Freedom. Az élcsoport a konszolidált demokráciáké, a másik végletet jelentik a tekintélyuralmi rendszerek, s vannak a kettő között az átmeneti, sérülékeny demokráciák. Nem mindegyik közép-európai uniós tagállam számít konszolidált demokráciának, igaz, ilyet az Unión kívül egy vizsgált országban sem találunk. 2013-ban szinte általánosan sérült a demokrácia a korábbi éltanulóknál, a lengyel, szlovén, cseh, magyar társadalmakban, kevésbé meglepő, hogy a posztsovjettérségben sem erősödött. Románia az egyetlen, ahol az adatok általános javuló tendenciát mutatnak. Ám a teljes képhez tartozik, hogy a javulás mértéke szerény, s ha egy évtizedet visszalapozunk a Freedom House jelentéseiben, azt látjuk, demokráciánk erősödés helyett stagnál. Ha a számok mellett a szöveges indoklást is végigolvassuk, akár jelentősebb javulást is elvárhatnánk az egyes fejezeteknél, mint amilyen a helyi és országos politika, a média, a civil szervezetek, az igazságszolgáltatás helyzete, a korrupció.

Ugyan a magyarországi helyzetet kifejező jegy még mindig az élcsoportba sorolja a magyar társadalmat, tíz év alatt sokat és folyamatosan romlott a helyzet, de az összkép e tendenciák ellenére is kedvezőbb a romániaiánál. Vitatható is a diagnózis, a média esetében okkal furcsállhatjuk, hogy a magyar sajtóösszkép kedvezőbb a romániaiánál, az amerikai intézet pozitívumként értékelte például, hogy nem némult el a Klubrádió. Az Origo-ügy meg a reklámadó majd a jövő évi jelentés készítőinek homlokára csal ráncokat. A román adatok javulásához a civil szervezetek hatékonyabb működése járul hozzá, kiemelten a Verespatak-ügyben mutatott aktivitásuk kapott piros pontokat. A decentralizációs törvény kudarcát viszont joggal kérjük számon.

Megítélés kérdése, mennyire erősíti vagy gyengíti a jelentések hiteltelenségét, hogy az elemzéseket hazai szakemberek készítették, Románia esetében a Román Akadémiai Társaság három kutatója. A teljes képhez tartozik, hogy a részletes indoklásoknál a romániai anyag semmilyen utalást nem tartalmaz a kisebbségek helyzetével kapcsolatban. Mintha nem is léteznének magyar vagy roma problémák. Ez önmagában is árulkodó lehet az ország demokratikus állapotáról. Hiszen demokráciánk szilárdsága vélhetően összetettebb kérdés a kormányfő és az államfő végtelenített hatalmi harcainál.

zott Herman Van Rompuy-jal, az Európai Tanács elnökével.

Azzal kapcsolatban, hogy a brit EU-politika központi célkitűzése a tagállami hatáskörök bővítése és az EU döntési jogköreinek szűkítése, a néppárti frakcióvezető rámutatott, hogy az uniós szerződések a kontinens népei közötti egyre szorosabb egység létrehozását írják elő. Ez az elv a megkérdőjelezhetetlen – tette hozzá. Amennyiben David Cameron brit kormányfő uniós hatáskörök „visszatelepítését akarja, akkor nevezze meg pontosan ezeket a hatásköröket” – mondta Manfred Weber.

Nagy károkat okozna mindkét félnek, ha a britek kilépnének az EU-ból, de az EU könnyebben feldolgozná a kilépést, mint a britek – mondta a bajor CSU politikus. Németországban a CDU/CSU pártszövetség és koalíciós társa, a szociáldemokrata párt (SPD) is támogatja Jean-Claude Juncker megválasztását az Európai Bizottság (EB) elnökének.

Orbán Viktor magyar kormányfő (fotónkon Junckerrel), aki nem támogatja Juncker jelölését, az MTI-nek arra a kérdésre, hogy kit látna szívesen az Európai Bizottság élén, kifejtette: nincs összefüggés aközött, hogy a Néppárt megnyerte a választást és a konkrét személyi javaslatok között.

A baloldali Victor Ponta kormányfő szerint a választá-

sok eredménye Junckert jogosítja fel az EB-elnökségre.

Gauck jogosan örültezett

Nem lépte túl a hatáskörét Joachim Gauck német államfő, amikor örülteknek nevezte a szélsőjobbboldali Német Nemzeti-demokrata Párt (NPD) támogatóit – mondta ki ítéletében a német alkotmánybíróság, elutasítva a széles körben neónácinak tartott párt panaszát. Az államfő 2013 augusztusában egy diákokkal folytatott nyilvános beszélgetésen annak a nézetének adott hangot, hogy amíg az alkotmánybíróság nem tilt be egy pártot, addig a közösségnek el kell viselnie annak a pártnak a tevékenységét. Ugyanakkor nagy szükség van a demokratikus értékek iránt elkötelezett állampolgárookra, akik kimennek az utcára és „megmutatják az örülteknek, hogy hol vannak a határok” – mondta az államfő, utalva arra, hogy szerinte helyes döntés ellendemonstrációkat szervezni azokkal a tüntetésekkel szemben, amelyeket az NPD támogatásával tartottak egy berlini menekültotthon létrehozása miatt.

A Gauck által használt kifejezés ugyan önmagában véle valóban sértő és hitelrontó lehet, de a szövegösszefüggést vizsgálva nem marasztalható el az államfő – mondta ki a

röviden

■ **A képviselőház elutasította** azt a törvényjavaslatot, ami lehetővé tette volna az élettársi szerződés bevezetését. A tervezet szerint nemtől függetlenül, közjegyző előtt aláírt szerződést köthetnek a felek, ha együtt szeretnének élni, de valamilyen oknál fogva nem jöhet létre a házasságkötés. Az élettársi viszony hivatalosítását célzó tervezetet Remus Cernea független képviselő dolgozta ki, ám azt 228 ellenszavazattal és 3 tartózkodással elutasították. Cernea javítani fog a tervezeten és újból előterjeszti.

■ **Az Európai Bizottság vizsgálja** a magyarországi reklámadóról elfogadott jogszabályt, de egyelőre korai volna eldönteni, tehet-e vagy tesz-e majd Brüsszel bármilyen lépést a kérdésben – közölte Ryan Heath, a digitális területért felelős uniós biztos, Neelie Kroes szóvivője. Heath világossá tette, nem tudja megerősíteni, hogy a bizottság bárkitől kapott volna írásos panaszt az új adónemmel kapcsolatosan, ám az kijelenthető, hogy a brüsszeli testületet aggasztja, hogy az új adó milyen hatással lehet a média szabadságára Magyarországon.

■ **Nyilvános ülésen hirdet ítéletet** a szlovák alkotmánybíróság arról, hogy a szlovák állampolgársági törvény összeegyeztethető-e az alkotmánnyal. A törvény vizsgálatát 2011 szeptemberében kezdeményezte a pozsonyi törvényhozás 30 ellenzéki képviselője, arra hivatkozva, hogy a jogszabály – amely alapján százakat fosztottak meg szlovák állampolgárságuktól – nem egyeztethető össze az alkotmánnyal, amely kimondja: akarata ellenére senkit nem lehet megfosztani szlovák állampolgárságától. A jogszabályról január 22-én kellett volna döntenie a testületnek.

▷ karlsruhei bíróság. Gauck kijelentésében az örültek kifejezés „gyűjtőfogalom” volt, azokra az emberekre vonatkozott, „akik nem tanultak a történelemből, nem vesznek tudomás a nemzetiszocializmus rettenetes következményeiről és szélsőjobboldali, nacionalista és antidemokratikus meggyőződést képviselnek” – áll a döntés indoklásában.

Eladó román áramszolgáltató

Elfogadta a kormány az Electrica S. A. Bucuresti állami tulajdonban lévő áramszolgáltató privatizációs stratégiáját, amely szerint a részvények 51 százalékát tőzsdén értékesíti. A döntést Răzvan Nicolescu energiaügyekért felelős tárca nélküli miniszter jelentette be a kabinet ülése után. Az állam akkor hagyja jóvá a többségi részvénycsomag eladását, ha sikerül legkevesebb 435 millió euróért értékesíteni a csomagot. Egy részvény kikiáltási ára minimum 11 lej lesz, maximum 13,5. A részvények nagy részét a bukaresti értéktőzsdén bocsátják ki. Ezzel a lépéssel a kormány támogatni akarja a román tőzsdepiacot, emellett az állami vállalat átláthatóságát és hatékonyságát is növeli. Az állami áramszolgáltató tekintélyes kintlevőségeinek nagy részét behajtották, hogy a vállalatot vonzóvá tegyék a befektetők számára. Nicolescu szerint ez a lépés bizonyítja, hogy a román kormány hajlandó folytatni privatizációs programját, de nem minden áron, csak korrekt áron adják el az állami részesedést. Az 51 százalékos részvénycsomag 85 százalékát intézményi befektetők vásárolhatják meg, a többit egyéni befektetők. Ez utóbbiak részesedése leg több 22 százalékra nőhet, ha lesz megfelelő érdeklődés részükről az Electrica részvényei iránt. A 3,5 millió ügyféllel rendelke-

ző, Románia déli és dél-keleti részét, valamint egész Erdélyt lefedő állami áramszolgáltatónak tavaly 243,4 millió lej nyeresége volt.

Nem kapott meghívót Băsescu

Botrányba fulladt a bukaresti szenátus ülése, miután kiderült: a felsőház elnöke, Călin Popescu Tăriceanu nem hívta meg a szenátus működésének 150. évfordulója alkalmából meghirdetett ünnepi ülésre Traian Băsescu államfőt. Tăriceanu azzal indokolta döntését, hogy el akarta kerülni a kellemetlen pillanatokat, az államfő ugyanis többször is az egykamrás parlament bevezetését, a szenátus megszüntetését szorgalmazta. Tăriceanu szerint a házbizottságban egyeztetett döntésről van szó.

Az egykor Băsescu vezette, ellenzéki Demokrata-Liberális Párt (PDL) szenátusi frakcióvezetője, Dumitru Oprea tiltakozott az államfő meghívásának elmulasztása ellen, és azzal vádolta meg Tăriceanút, hogy személyesen döntött így. Oprea szerette volna szavazásra bocsátatni az ügyet, de kérését elutasították.

Az államfő meghívása mellett foglalt állást Puiu Hașotti, a Nemzeti Liberális Párt (PNL) frakcióvezetője is, aki – emlékeztetve, hogy nem felhőtlen a pártja és az elnök közötti

viszony – rámutatott: ha az ünnepi ülésre a volt államfőket és a királyi család tagjait is meghívták, a hivatalban levő elnököt sem lehet kihagyni. Ilie Sârbu, a szociáldemokraták felsőházi csoportjának vezetője emlékeztetett: Băsescu sem hívta meg Tăriceanút (archív fotón) a kormány beiktatására.

Liberális jelöltcasting

Klaus Iohannis szerint nem kizárt, hogy Crin Antonescu lesz a PNL államfőjelöltje. A Nemzeti Liberális Párt ideiglenes elnöke azt mondta, ha a párt szeretné, hogy Crin Antonescu induljon az államfőválasztáson, akkor ő lesz a jelöltjük. Azt is megjegyezte azonban, hogy Crin Antonescu, aki nemrég lemondott a PNL vezetéséről, nem szeretne indulni az államfőválasztáson, és csak akkor teszi ezt meg, ha a párt felkéri erre. Korábban Iohannis magát tekintette a kiváló jelöltnek. „A jobb oldal jelöltje komoly, elismert, a közvélemény-kutatásokban jó eredményeket elérő, és további népszerűség-növekedési potenciállal rendelkező politikus lesz” – mondta Klaus Iohannis, a PNL ideiglenes elnöke. Kérésre pedig kijelentette: benne „lényegében” megvannak ezek a tulajdonságok. Azt is elmondta, hogy a végső döntést a párt kongresszusa után hozzák meg, de július végéig mindenképpen kiderül.

Tamás Sándor tanácselnök, a háromszéki RMDSZ vezetője

„Frontmegyében próbálunk egyensúlyt teremteni”

A politikai viszonyok tekintetében Háromszék frontmegyének tekinthető – véli TAMÁS SÁNDOR. Kovászna Megye Tanácsának elnökét az EP-választások tanulságairól, az RMDSZ és a Fidesz közeledéséről és az „autonómiázásról” kérdezte CSEKE PÉTER TAMÁS.

Az RMDSZ sepsiszentgyörgyi kampányzáró sajtótájékoztatóján elhangzott, hogy Háromszéken lesz a legnagyobb a részvétel az EP-választásokon. Végül a részvételi arány jóval az országos átlag alatt volt Kovászna megyében. Mi történt?

Szeretnék néhány tévhitet eloszlatni az eredményeinkkel kapcsolatban. A részvételi arány Háromszéken valóban az országos átlag alatt volt, de a megye lakosságának 25 százaléka román nemzetiségű, ők nyilván román pártokra szavaztak. Ha megnézzük a településekre lebontott adatokat, akkor azt látjuk, a szinte száz százalékban románok lakta Bodza-vidéken ötven százalékkal alacsonyabb volt a részvétel, mint a magyarok lakta régiókban. Ha a magyar többségű településeket nézzük, akkor éppen az országos átlagon vagyunk. Háromszék lakosságának 71,5 százaléka magyar, az RMDSZ-re pedig 76,7 százalék szavazott.

Tehát elégedett az RMDSZ háromszéki eredményével?

Tamás Sándor,
a Kovászna
Megyei Tanács
elnöke

Én akkor sem rejtettem véka alá, hogy Fidesz-támogató vagyok, amikor az RMDSZ döntéshozó testületeinek nyolcvan százaléka másként gondolkodott

Hiba volt a részünkről, hogy ennél többet vártunk el magunktól, és nyilván mások is többet vártak el tőlünk. Azért voltak nagyok ezek az elvárások, mert az elmúlt években a korábbi időszakhoz képest jobban teljesített az RMDSZ Háromszéken. Nagyon mélyről indultunk. Az RMDSZ a 2007-es európai parlamenti választásokon 20 ezer szavazatot kapott, most közel kétszer annyit. A helyhatósági választásokon is sokkal jobb eredményeket értünk el a 2007 előtti választásokhoz képest. Az is igaz, hogy 2009-ben, az összefogás révén már több szavazatot kapott a Tőkés László vezette RMDSZ-lista Kovászna megyében. A kérdésre válaszolva: az elégedettségem átlagos.

Sokkal nagyobb volt a remény, nem akarok szépíteni. Ám tizedesre pontosan olyan arányban járultunk hozzá az RMDSZ mostani sikeréhez, mint amilyen arányban laknak magyar szavazók Háromszéken.

Említette az összefogást. Úgy véli, ha az RMDSZ idén is összefogott volna Tőkés Lászlóval, jobb eredményt ér el az EP-választásokon?

Ezt nem mondtam. Arról beszéltem, hogy 2009-ben volt egy felhajtóereje az összefogásnak. Idén teljesen más volt a helyzet. Az elmúlt 25 évben az RMDSZ az összes választáshoz hasonló arányú eredményt ért el, a 2007-es és a 2009-es EP-választások kivételével, amikor a román választók a magyaroknál jóval kisebb arányban mentek el szavazni. Idén a román választók szavazási kedve már sokkal nagyobb volt az előző EP-választásokhoz képest. Romániában a magyar lakosság aránya 6,3 százalék, éppen ennyi százalékot kapott most az RMDSZ, vagyis az idei EP-választásokon is beállt az arányosság elve. Csakhogy az elvárásaink nagyobbak voltak, a korábbi EP-választások tapasztalata erre feljogosított.

Háromszéken forró téma az oszt-rák Schweighofer rétyi beruházása, amelynek a megyei tanács megadta az építkezési engedélyt. Zöld szervezetek perelik is emiatt a megyei önkormányzatot. Ezt a beruházást sokan az RMDSZ-hez kötik. Volt ennek hatása a szavazási hajlandóságra?

Nem volt. A beruházás elleni kampányt olyan szervezetek, személyek kezdeményezték, akik már korábban az is az RMDSZ ellenzékekhez tartoztak. Az EMNP gyakorlatilag megpróbálta civil, szakmai köntösbe bujtatni a politikai megnyilvánulásait. Ami a beruházást illeti: senki nem beszél

„Nincs rendben az, hogy a PPDD kormányra kerüljön”

„Nincsen rendben” Tamás Sándor szerint, hogy Dan Diaconescu tévés-üzletember populista pártja kormányra kerüljön. „A PSD meg van ijedve az év végi államfőválasztás előtt, támogatókat próbál összegereblyélni jobbról is, balról is. Ám a koalíciónak stabil többsége van a parlamentben, nincs szükség Diaconescuékra” – fogalmazott a politikus. Victor Ponta kormányfő június elején kezdeményezett koalíciós tárgyalásokat a PPDD-vel, egy miniszteri és négy államtitkári posztot ajánlva a „tévépártnak”. A PSD emiatt rendkívül kemény bírálatokat kapott, és vezetőik legutóbbi nyilatkozatai szerint elállni látszanak attól a szándékától, hogy bevonják a kormányba Diaconescuék.

arról például, hogy jelenleg Háromszékről sokkal több farönk megy Kínába, mint amennyit a Schweighofer eddig elvitt a szászsebesi üzemébe, vagy amennyit ezután szállítana a rétyi gyárába. A kínai export után pedig nem marad semmi Háromszéken. Az osztrák beruházó azonban munkahelyeket teremt, adót fizet Kovászna megyében, és háromszéki beszállítói körének kialakításával újabb állásokat hoz létre.

Csak hogy a beruházást furcsaságok lengik körül. A napokban jelent meg tényfeltáró cikk a Transindexen arról, hogy az osztrák beruházó az időközben szenátori mandátumától megvált Olosz Gergelyhez közel álló cégtől vásárolta meg a beruházáshoz szükséges földterületeket. Nem lesz ennek egy politikai ára?

Nincsenek információim a földvásárlásokról. De pontosan tudom, hogy ez egy kényes ügy. Azt is tudom, hogy jómagam és a munkatársaim is az építkezés engedélyeztetésének folyamatában törvényesen és tisztességesen jártunk el. Ebből a szempontból nyugodtan alszom. Sokat mérlegeltük egyébként ezt a beruházást. Először is megkérdeztük a rétyieket, és 97 százalék rábólintott a befektetésre. Ám megkérdeztük a szakmát, az erdőtulajdonosokat és erdőgazdálkodókat, a közbirtokosságok vezetőit, a fakitermelőket, szállítókat, felhasználókat is. Senki nem fogalmazott meg negatív véleményt. Természetesen rengeteg kérdésük volt, összehoztuk őket a beruházóval, és találtak olyan közös pontokat, amelyek révén mindenki jól járjon. Ezek után nem okozott semmilyen gondot, hogy az építkezési engedélyt – a törvények betartásával – megadjuk a beruházónak.

A kampány hajrájában Orbán Viktor Kelemen Hunor szövetségi elnökkel együtt buzdított Szatmárnémetiben szavazásra. Hogyan látja, volt-e a magyar kormányfő gesztusának mozgósító hatása?

Orbán Viktor és Kelemen Hunor szatmárnémeti kézfogása a választások tétjén túlmenően korszakváltást jelentett az RMDSZ és a Fidesz kapcsolatában. Rendkívül fontos nemzet-

Frontmegye vagyunk, ha a román politika befolyásolási kísérleteit, Brassó közelségének negatív hatásait nézzük, de frontmegye vagyunk az erdélyi magyar politikai élet szempontjából is

politikai döntésnek tartom azt, hogy a Fidesz elnöke és az RMDSZ elnöke közös üzenetet fogalmazott meg a választások előtt három nappal, ismerve a korábbi időszak hűvös viszonyait. Nyilván, ez a döntés nem egyik napról a másikra született, hanem hosszú politikai munka eredménye volt. Ugyanakkor úgy vélem, a közös mozgósító üzenet nem befolyásolta döntő módon az erdélyi magyarok szavazási hajlandóságát. Sok időnek kell eltelnie ugyanis addig, amíg a szatmárnémeti kézfogás híre eljut mondjuk Kézdivárra. Faluhelyen a pénteki újságot hétfőn kapják meg, ráadásul a felmérések szerint az emberek harminc százaléka egyáltalán nem olvas újságot.

Mi a magyarázata annak, hogy ennyire megváltozott a Fidesz viszonyulása az RMDSZ-hez?

Mind a két fél részéről kellett hozzá fogadókészség. Ez megvolt Kelemen Hunorban és Orbán Viktorban is.

Köztudott, hogy több székelyföldi politikus – köztük ön is – jó személyes kapcsolatokat ápol a Fidesz vezetőivel. Ez is hozzájárult a Fidesz és az RMDSZ viszonyának javulásához?

Biztos, hogy igen, de ezt nem lehet mérni. Nyilván, a politikusok döntéseit is befolyásolhatják a barátságai, az emberi kapcsolataik. Én akkor sem rejtettem véka alá, hogy Fidesz-támogató vagyok, amikor az RMDSZ-en belül snassz volt ezt kimondani. Azért volt erről snassz beszélni, mert az RMDSZ döntéshozó testületeinek nyolcvan százaléka másként gondolkodott. Tapasztaltam

azt már azonban évekkel ezelőtt, hogyan tódultak a Fidesz-kongresszusra azok az RMDSZ-es politikusok, akik előtte és utána is szapulták Orbán Viktorékat. Én sohase jártam baloldali pártok rendezvényeire, mert nem értettem egyet azzal, amit ezek a pártok képviselnek. Ez nem jelenti azt, hogy néhány politikussal – például Tabajdi Csabával – nem volt jó az együttműködésünk.

Akkor most én kérdelem: nem snassz egy olyan párt, a Fidesz támogatója lenni RMDSZ-es politikusként, amely politikai szervezeteket hozott létre Erdélyben az RMDSZ ellenében?

Szét kell választani a napi politikai hergelődést a nemzetpolitikai kérdésektől. Én ezen túl tudtam tenni magam, pedig volt eset 2008-ban, amikor Sepsiszentgyörgy főterén Orbán Viktor és Tőkés László a mi ellenfeleinknek kampányolt. A lényeg ott látom, hogy mi mindezek ellenére meg tudunk állni a talpunkon. Az elmúlt évek munkája, politikai és gazdaságfejlesztési eredményei Székelyföldön minket igazolnak. Jól esik, hogy ezt még komoly magyarországi államférfiak is belátják. Most pedig azt látom, a napi politikai kérdések kezdenek összhangba kerülni a nemzetpolitikai kérdésekkel.

Az utóbbi hónapokban, években konfliktusoktól hangos Háromszék: a székely zászló és a trikolóros kislány ügye, az EMNP és az RMDSZ közötti csatározások, szélsőséges erők (a Noua Dreapta és a Hatvannégy Vármegye) tüntetései és még sorolhatnám. Ezt mivel magyarázza?

"A helyi és megyei zászlók ügyében járjuk a bíróságot"

A politikai viszonyok tekintetében Háromszék frontmegye, Sepsiszentgyörgy pedig frontváros. Frontmegye vagyunk, ha a román politika befolyásolási kísérleteit, Brassó közelségének negatív hatásait nézzük, de frontmegye vagyunk az erdélyi magyar politikai élet szempontjából is. Miközben az RMDSZ vezetői a Duna Tv-ben az EMNP-vel csatároztak, nekünk itt Háromszéken meg kellett vívunk a politikai harcot a Néppárt elnökével, aki itt indult a parlamenti választásokon. Könnyű nyilatkozni a mikrofonnak, amikor nem a te területeden folyik a legnagyobb politikai küzdelem. Mi egyébként helyálltunk, politikai küzdelmünket az EMNP-vel megnyertük. Most arra törekszünk, hogy Háromszéken valamilyen módon nyugalmat teremtsünk.

Az RMDSZ időközben koalícióra lépett a PSD-vel. Hogyan működik ez a koalíció háromszéki szinten?

Amióta én vagyok a megyei tanács elnöke, vagyis az elmúlt hat évben folyamatos volt a kommunikáció a PSD és az RMDSZ között, függetlenül attól, ki volt éppen kormányon. Úgy gondolom ugyanis, hogy a hatalmon lévő politikusként olyan döntéseket kell hoznia, amelyek legyenek jók akkor is, amikor ellenzékbe kerül. Megválasztásom után elmondtam a román polgármestereknek (akik mindannyian PSD-ek) és a PSD háromszéki vezetőinek is világosan: nemzetpolitikai kérdésekben vérgigéig harcolni, fejlesztéspolitikai kérdésekben viszont biztos, hogy partner vagyok. Én ehhez tartottam magam. Most is hetente, kéthetente leülünk, megbeszéljük a közös dolgainkat.

De lehet-e partneri ez a viszony, ha a PSD által sorra kinevezett Kovászna megyei prefektusok mind egyike hadat üzent a székely szimbólumok használatának Háromszéken?

Ismétlem, nemzetpolitikai kérdésekben meg harcolunk a PSD-vel. Bebizonyítottuk már: lehetünk ellenzékben vagy kormányon, itt nem marad meg prefektus, akármelyik párt tette ide, hogy ha túlfeszíti az etnikai húrt. El is „fogyasztottunk” már néhány prefektust, nem is akármilyeneket.

Olyanokat is, akik nem csak egy nagy párt nyilvános támogatását, hanem hátsó, láthatatlan erők támogatását élvezték.

Milyen a viszony Marius Popica jelenlegi prefektussal?

Az új prefektus román értelmiségi, tökéletesen beszél magyarul. Tisztességes embernek ismertem meg. Sok évvel ezelőtt, amikor a PSD ellenzékben volt, az RMDSZ kapta meg a megyei mezőgazdasági kifizető ügynökség vezetői tisztségét. Az intézményt akkor Marius Popica vezette. Román és magyar agrárvállalkozók arra kértek akkor bennünket, hogy támogassuk a tisztségben maradását, így is tettünk. Nem valamiféle jövőbeni számítások, hanem a múltbeli tevékenysége miatt. Ha sikerül felülemelkednie a nacionalista románok szintjén, akkor korrekt közigazgatási karriert futhat be.

Eddig az összes háromszéki prefektus azért „üldözte” a székely szimbólumokat, mert használatuk nem volt egyértelműen szabályozva. Most azonban, az RMDSZ kormányra kerülése után a PSD a parlament elé terjesztett egy zászlótörvényt. Ha ez a jogszabály érvénybe lép, megszűnik a székely szimbólumok üldözése?

Ezt a tervezetet néhány RMDSZ-es kollégámmal, illetve a PSD részéről Liviu Dragnea kormányfőhelyetttel közösen dolgoztuk ki. Ez teljesen mértékben megoldaná a helyi és megyei zászlók kérdését. Annyi a probléma vele, hogy még most is a parlamentben porosodik, pedig arra volt ígéret, hogy még az EP-választás előtt

elfogadja a parlament. Ez nem történt meg, mi pedig a helyi és megyei zászlók ügyében járjuk a bíróságot.

Az RMDSZ-t a kormányra kerülésekor rendszeresen bírálja az ellenzéke amiatt, hogy hatalmi pozíciókból sem tud látványos eredményeket elérni például az autonómia kérdésében. Legutóbb Izsák Balázs fogalmazott meg kritikát, amiért a kormány az SZNT petíciójára azt a választ adta, hogy nincs jogalapja a területi autonómiának Romániában. Hogy lehet azt jól kommunikálni, hogy a kormányra kerülés nem jelenti automatikusan a romániai magyar közösség összes problémájának a megoldását?

Nagyjából úgy, ahogy Antal Árpád polgármesterrel együtt tettük, miután visszakerültünk a bukaresti parlamentből Háromszékre. Annak idején azt mondták nekünk jó értelemben vett jóakarók: ha azt szeretnénk, hogy jusson pénz Kovászna megye fejlesztésére, akkor ne autonómiázzunk. Mi pedig azt mondtuk, lássuk mi lesz, próbáljuk meg másképpen. És nekünk volt igazunk: lehet úgy korrekt módon megközelíteni a területi autonómia kérdését, a székely zászló ügyét és más kényesnek vélt kérdéseket, hogy közben nem maradnak el a fejlesztési pénzek. Nem igaz, hogy az elmúlt hat év során nem próbáltak szorítani minket a magatartásunk miatt, de ha visszakozunk, és az a válaszuk, hogy bocsánatot kérünk, akkor letaszítanak. Ám ha Bukarestben látják azt, hogy van egy korrekt, tisztességes álláspontod és azt meg tudod védeni, akkor nem fog csorbulni sem a tekintély, sem a becsület, sem a fejlesztési pénzeket aláíró golyóstoll minősége. Kormányra kell menni, mert egy politikai pártnak ez a célja. Kormányon korlátozottabb a mozgástér, de azért van mozgástér. Emellett fontosnak tartom, hogy az elmúlt két évben az RMDSZ következetesen a nemzetközi fórumok és fontos külföldi politikai döntéshozók elé viszi az erdélyi magyar közösség ügyét. Ez a járható út hosszú távon a területi autonómia eléréséhez. Az emberek türelmetlenek, de akár a katalán, akár a dél-tiroli példát vesszük, évtizedek kellettek ahhoz a sikerhez, ahová eljutottak.

Ha Bukarestben látják azt, hogy van egy korrekt, tisztességes álláspontod és azt meg tudod védeni, akkor nem fog csorbulni sem a tekintély, sem a becsület, sem a fejlesztési pénzeket aláíró golyóstoll minősége

Adósságbiznisz határok nélkül

Látszólag legális módja az adósságok rendezésének a „cégeladás”, „cégtátvétel”, valójában illegális tranzakciók százai zajlanak Kelet-Európa szerte, az Unió határain kívül és belül, amelyek révén a bajba jutott vállalatok tulajdonosai színlelt szerződésekkel szabadulnak cégeiktől. Magyarországon romániai és ukraini fantom-tulajdonosok rövidítik meg a költségvetést, Romániában moldáv álbefektetők vesznek részt gazdasági bűncselekményekben. Az esetek többségében az elkövetők maguk is áldozatok: fogalmuk sincs, mihez adják a nevüket és a személyi adataikat. PARÁSZKA BORÓKA írása.

Cégtemetőként tartják nyilván Magyarországon Romániát: könnyen lehet úgy megszabadulni adósságokkal terhelt cégtől, hogy román állampolgárnak adják át a működésképtelen vállalatokat. Bár Románia és Magyarország is uniós tagállam, így a pénzügyi eljárások elvileg áttekinthetőek és követhetőek a határ mindkét oldalán, a pénzügyek jogsértő rendezése így is megoldható. Idősek, hajléktalanok, perifériára szorult emberek válhatnak egyik napról a másikra euró-milliós tartozásokat felhalmozott cégek tulajdonosává.

A román hatóságok vádalkut ajánlottak: a 3-tól 10 évig terjedő börtön-büntetés alól kínáltak mentesítést, cserébe azért, hogy az érintettek az adásvétel lebonyolítóit, illetve értelmi szerzőit lebuktassák

Cégtátvétellel foglalkozó vállalkozás reklámja az interneten

Tízrezes nagyságrend A jelenleg nem új, Románia uniós csatlakozása előtt virágzott igazán ez a bűncselekmény (akkor ugyanis az adminisztratív kiskapuk sokkal könnyebben elérhetőek voltak), mostanra közvetítők, ügynökök, ügyvédek segítségével lehet hasonló tranzakciókat lebonyolítani. Magyarországon 40 ezer olyan vállalkozás működik, amelynek tulajdonosa nem magyar állampolgár, illetve nem magyarországi lakhellyel rendelkezik. Mivel Magyarország legfontosabb gazdasági partnere Németország (dacára az utóbbi években-hónapokban kialakult válságnak), a legtöbb tulajdonos német. Nagyon sok az ukrain és a romániai befektető is. A német cégek többsége jogszerűen működik (5200 ilyen gazdasági egységről tud a BCE Nemzeti Cégtár Nonprofit Zrt.), harminc milliárd adóforintot ezek a vállalatok fizetik be a magyar költségvetésbe. Az ukrain és romániai vállalatok már nem követhetőek ilyen pontosan és eredményesen, nagyon sok az adósságokkal rendelkező cég. A tapasztalat pedig az, hogy a külföldön (Romániában, Ukrajnában) élő adóstól gyakorlatilag lehetetlen behajtani a tartozást, mert nem lehet a nyomára bukkanni, vagy ha mégis, vagyontalan, aki csupán

névlegesen birtokolja az érintett céget. Összesen tízezer körülire tehető azoknak a cégeknek a száma, amelyeknek a tulajdonosi köre áttekinthetetlen, nehezen azonosítható, vagy felelősségre nem vonható. A fantomszerződésekben résztvevő vállalatok háromnegyede egyáltalán nem nyilatkozik gazdasági működéséről, így a vonatkozó magyarországi törvények szerint az adószám törlése a jogszabályok által meghatározott időn belül megtörténik. Az sem feltétlenül szerencsés, ha a cégtátvételen átesett vállalatok mégis nyilatkoznak a pénzügyi-gazdasági tevékenységükről, mert a tapasztalatok szerint általában negatív mérleggel jelentkeznek a magyar adóhatóságoknál és az adminisztratív időhúzásra játszanak. Vélhetően azért, hogy a tulajdonosi körre vonatkozó információk elrejtésére haladékot kapjanak és az eredeti, adósságot felhalmozó felelősök kiléte már sem a székhely, sem a telephely révén ne legyen azonosítható.

Moldáv megoldások A „cégtátvétel” jelenségével a román, az ukrán és a moldáv sajtó is folyamatosan foglalkozik, ez az egyik legelterjedtebb, határokon átnyúló gazdasági bűncselekmény. Jellemző, hogy az ügylet lebonyolítását végzők újsághirdetésben vagy internetes posztokon reklámozva kínálják szolgáltatásaikat. A cégtátvételre pedig felelős döntésre képtelen, tájékozatlan „befektetőket” alkalmaznak, akik nagyon alacsony értékű ellenszolgáltatásért (pár száz lejért, egy-kétszáz euróért) vállalnak hasonló tranzakciót. A tipikus hirdetések „legális cégtátvételt”, „adósságátvállalást”, „professzionális, jogi garanciát” ígérnek a *topcégalapítás.blog.hu* szerzői szerint. A jogi fórumon közlők úgy tudják, hogy hajléktalanokat és idős embereket vonnak bele a hasonló eljárásokba, akik egyik napról a másikra vesznek a nyakukba eurómilliós tartozásokat, anélkül, hogy tudnának erről, illetve felmérnék ennek következményeit. Gyakori, hogy az áldozatok kiszolgáltatott helyzetben van-

Cégtátvétel eladósodott cégtátvétel.

Eladósodott céget magyar illetve külföldi partnereink átveszik reális áron, mindenkori jogszabályoknak megfelelően!

nak: alkalmazottai, adósa annak, aki a tranzakciót lebonyolítja. Az építőiparban különösen sok érintett dolgozik. Mihaela Bădescu ügyvédnő, aki szintén szakmai blogján számolt be hasonló jellegű tapasztalatairól, megerősíti: Romániában a hátrányos helyzetű településeken élő, többnyire idős emberek válhatnak érintetté, de több olyan esetről is tudomása van, amikor már elhunyt személyek adataival éltek vissza a lebonyolítók. A moldáviai oknyomozó újságírói oldal a CIJ (Centrul de Investigatii Jurnalistice) olyan fiatalokról közölt riportot, akik a magyarországihoz hasonló tranzakciót vállaltak Romániában. Négy, Bacioi faluból származó fiatal összesen 26 adóssággal terhelt cég tulajdonosává vált, ezek között van olyan vállalat, amely másfél millió dollárral tartozik a román költségvetésnek. A fiatalok úgy vettek részt a tranzakciókban, hogy nem is tudták, milyen okiratokat írnak alá, baráti szívességből vállalták „néhány papír” ellenjegyzését. Esetükben a román hatóságok vádalkut ajánlottak: a 3-tól 10 évig terjedő börtönbüntetés alól kínáltak mentesítést, cserébe azért, hogy az érintettek az adásvétel lebonyolítóit, illetve értelemi szerzőit lebuktassák. A moldáv fiatalok nem csak román, de magyar cégek átvételét is vállalták. Az ügymenetet könnyítette, hogy sokáig több céget is be lehetett ugyanarra a címre jelenteni Romániában, ezért

Potenciális cégtulajdonosok a kelet-európai hajléktalanok

Az eljárás során rendszerint több jogsértés is történik: színlelt adásvétel, magán- és közokirattal való visszaélés, okirathamisítás

vezette be a törvényhozás azt a szigorítást, mely szerint vizsgálni kell: az adásvételben megjelölt székhely, telephely alkalmas-e a vállalkozás működtetésére?

A cégátvételt, adósságrendezést ígérő, jelenleg is elérhető oldalak a felhalmozott tartozás 2-10 százalékaért ígérnek teljes körű lebonyolítást. Általában minimálisan fizetendő összeget is megneveznek, 500-1000 euró körüli árra lehet számítani a kisebb tartozást felhalmozott cégek esetében. Abban az esetben, ha a cégátvétellel új céghelyet is szeretne biztosítani az eladó (lehetőleg úgy, hogy később ne lehessen a nyomára bukkanni), akkor száz-kétszáz euróért erre is van mód.

Bárhoz, bármennyit A tranzakció idejére vonatkozó ígéretek változnak: a hasonló ajánlatokkal élők általában egy-két hetes átfutási időt ajánlanak, de találni olyan lebonyolítót is, aki 12 óra alatt ígér cégbírósi bejegyzést. Az eljárás során rendszerint több jogsértés is történik: színlelt adásvétel (mivel valódi pénzügyi tranzakció nem történik), magán- és közokirattal való visszaélés, okirathamisítás egyaránt terheli a lebonyolításban résztvevőket. Míg Magyarországon Budapesten és Debrecenben található a legtöbb, hasonlóan működő cég, addig Romániában Bukarest és Konstanca a „legfertőzöttebb”. Megkeresésünkre azonban a lebonyolítók

bármilyen helyszínre bejegyzett vállalat adósságainak rendezését megoldhatónak nevezték, többen megerősítették, hogy az ország egész területén vannak „jogi szakértőik és segítők”. Arra a kérdésre, hogy milyen mértékű adósság rendezését vállalják, azt a típusválaszt kaptuk: megegyezés kérdése, megfelelő jutalék ellenében minden megoldható. Az sem jelent problémát, hogy az eladni kívánt vállalat milyen régóta működik, több olyan eset is felbukkant a hasonló tranzakciók listáján, amikor két-három hónapnyi működés után adtak tovább kft-ket. A cégbejegyzés után a tulajdonosok különböző építőipari nyersanyagokat vásároltak, illetve rendelték meg, majd az átvétel után, de a fizetés teljesítése előtt túladtak a vállalaton. Nem csak a kereskedelmi egységek által felhalmozott adósságok rendezhetőek ily módon. A cégátvételt ígérő hazai hirdetések kiterjednek a céges adósságállomány „rendezésén” túl a lízinges tartozásra, a köztartozásokra és a banki kölcsönökre is: az előrejelzések szerint a lakosság eladósodásával egyenesen arányos módon nőhet a hasonló bűncselekmények száma is. Védelmet csak a pontosabb cég- és lakossági nyilvántartás jelenthet, valamint annak a tudatosítása, hogy a pénzügyi felelősség színlelt szerződések révén át nem terhelhető, a rosszhiszemű adásvétel pedig viszonylag könnyen bizonyítható.

Távmunka közösségben

A 21. század egyik nagy vívmánya: a szellemi foglalkozások terén a hagyományos munkahelyi infrastruktúra eltűnőben van, pontosabban átértelmeződik, hisz a munka dandárját könnyedén el lehet végezni egy laptoppal, távmunkában is. TASNÁDI-SÁHY PÉTER riportja.

Szinte biztos vagyok benne, hogy már Romániában is egyre kevesebb embernek kell elmagyarázni, mi az a coworking, de a biztonság kedvéért idebiggyesztem a Wikipédiáról csent definíciót, hogy véletlenül se keletkezzen zavar az erőben. Tehát: a coworking (közösségi munkavégzés) egy olyan munkastílus, amelynek során egymástól függetlenül dolgozó emberek egyazon térben vannak, és munka közben ismerkedhetnek, tapasztalatot cserélhetnek. A coworking közösségi munkaterekben (coworking spaces) zajlik, amik átmenetet képeznek egy bérelhető iroda, egy klub és egy kávéház között. Elsősorban azokat a távmunkásokat és neo-nomádokat (a virtuális térben projektről-projektre szálló szellemi szabadfoglalkozásúak) célozza meg, akiknek az otthoni munkavégzés túl ingerszegény, a kávéházak pedig a zaj, füst és más zavaró tényezők miatt kényelmetlenek. Én éppen egy mérsékeltan érdekes kört zárok be a témában: Robert Visser start-upokban (magyar szaknyelven: innovatív mikro-vállalkozás) érdekelt holland vállalkozóval Nagyváradon találkoztam először tavaly szeptemberben a Közgazdász Vándorgyűlésen, novemberben készítettem riportot az általa létrehozott és üzemeltetett Cluj Cowork központról Kolozsváron (*Na, ki a kocka?*), most pedig Várad első – az előbb említettől teljesen független – coworking irodájában ülök a Kereskedelmi Kamara második emeletén, és próbálok összehozni róla egy anyagot.

Babzsák és kávé Merthogy – második találkozáskor – igazán kár lenne kihagyni a ziccert, hogy tényleges tapasztalatokról írjak, hi-

„Vannak hagyományos íróasztalaink, ahol a szokványos irodai környezetben lehet dolgozni, illetve relax szoba is, azoknak, akik jobban szeretnek elheverve dolgozni” (Aczél Dóra)

Kávéfőző tanfolyam coworkingeseknek

szen sok esetben – főleg, ha nincs a szerkesztőséggel egy városban – az újságíró is lehet távmunkás. A reggeli kávé- és híradagot még a jól megszokott otthoni munkakuckómban vettem magamhoz, és őszintén szólva elég nehéz volt elszakadni onnan, látva, hogy kint megint száz ágra süt a nap, ergo iszonyatosan meleg van. Szerencsére pár percnyi utcai asztalódás után az irodában kellemes – régi bérházakban megszokott – hűvös fogad, ami miatt behúzó az első pluszpontot, emellett a két iroda, illetve egy tárgyalóhelyiség is frissen renovált. Annyira mondjuk messze nem mentek rá a dizájnra, mint a kolozsváriak, de azért néhány babzsák és egy játékkonzol plazmatévével mégiscsak jelzi, hogy kik képezik a célközönséget. Mivel az előbb említett kényelmi cikkekkal felszerelt szobában már üldögél egy negyven körüli úriember (mint később kiderül, Dan-nak hívják), udvariasan a másik, klaszikus irodahelyiségben foglalok helyet. Köszönünk egymásnak, de nagyon elmélyedt valamiben, nem

zavarom, talán majd később, ha lesz rá alkalom. Fel se néz a monitorból, úgyhogy hamar elunom figyelni, inkább a velem szemben lévő toronyról próbálom kideríteni, hogy milyen templomhoz tartozik. Úgy látszik, átítatott a hely szelleme, ahelyett, hogy öt percnyi sétával utánajárnék, Google térképen barangolom be a környéket, hamar kiderül, hogy a Szacs vay Imre iskola udvarán álló Szent László kápolnáról van szó. Otthon jellemzően hozzátétőleg ennyi leütött karakter után szoktam kiosonni a kamrába a titkos csokoládékészleteket dézsmálni, az itteni konyhában csak egy pohár vizet veszek magamhoz. Becsületkassza van, amihez, a konyhaszekrényre ragasztott felirat tanúsága szerint egyeseknek még fel kell nőni „*Kávéfogyasztás május: kávéra költöttem 229 lej, a becsületkassza bevétele 169 lej, ergo valaki nem fizetett*”.

Inspiráló környezet Szerencsére az iroda vezetője Aczél Dóra ekkor kijön a tárgyalóból, így további lézengés (babzsákon heverészás, teraszon bámészkodás) helyett kénytelen vagyok ismét a munkára koncentrálni.

Mint elmondja az épületet (Eminecu utca 25.) a Bihar Megyei Kereskedelmi és Iparkamara, a Romániai Vállalkozásokért Egyesület (ROVE) valamint a Hajdú-Bihar Megyei Vállalkozásfejlesztési Alapítvány, egy határon átnyúló pályázati projekt keretében újjította fel idén tavaszra. A projekt fő célja a fenntartható fejlődést szem előtt tartó, alternatív energiaforrásokra támaszkodó, magyar és román vállalkozások serkentése Bihar, illetve Hajdu-Bihar megyék területén. A partneri megállapodás értelmében a ROVE megkapta az épület második emeletét, hogy az érdeklődők számára információs központot hozzon benne létre, viszont a rendelkezésre álló három helyiségre messze nincs szükség e tevékenység végzéséhez, ezért olyan alternatív felhasználási módot kerestek, ami valamelyest témába vág, és a közösség számára is hasznos lehet.

„Azt gondoljuk, hogy Nagyváradon is egyre több a freelancer (*szabadúszó – a szerk.*), vagy olyan ember, aki – bár állandó munkaviszony keretében, de – távmunkában dolgozik. Viszont a legtöbbször alkalmatlan az otthoni munkára, hisz elég nehéz úgy egy feladatra koncentrálni, hogy közben a porcicák, amiket két napja el kellett volna tüntetni, a sarokból feléd öltögetik a nyelvüket, meg ezer más munkán kívüli dologgal vagy elfoglalva. Emellett inspiráló tud lenni, ha interakcióba lépsz más emberekkel, van kihez szólni óránként egyszer, de nem kötelező. Igyekezünk mindenkit kiszolgálni: vannak hagyományos íróasztalaink, ahol a szokványos irodai környezetben lehet dolgozni,

Aczél Dóra
irodavezető

**Az idejárók
barátkoznak,
ismerkednek
egymással,
próbálják
rituálékkal
megtölteni
az egymás
mellett
létezését**

illetve relax szoba is, azoknak, akik jobban szeretnek elheverve dolgozni, vagy kombinálni a kettőt, és játszani kicsit munka közben, illetve tárgyalóhelyiség is rendelkezésre áll meetingekhez, mindez teljesen ingyen, a HU-RO-s projekt keretében. Egyelőre úgy néz ki, valós igényeket igyekszünk kiszolgálni, március 10-én volt a megnyitó, már az első hét nagyon zsúfolt volt, és azóta is maradtak állandó embereink. Persze mi is folyton dokumentálódunk, hogyan kéne ezt egyre jobban csinálni” – meséli az irodavezető.

Az első ajánlat Már ilyen rövid idő alatt is kezd egyfajta közösség kialakulni, hisz nem akad olyan ember, aki bejön, leül a laptop

mellé, és csak dolgozik megállás nélkül. Az idejárók barátkoznak, ismerkednek egymással, próbálják rituálékkal megtölteni az egymás mellett létezését. A mini-interjú után Zoli, az iroda elkötelezett látogatója csődít össze minket, a napokkal ezelőtt beharangozott program szerint kávé főzni tanítja az időközben összegyűlt hatfős társaságot. Nem gondoltam volna, hogy valaha is el fogok mélyülni a témában (perverz módon instant kávé iszom buborékos ásványvízzel felöntve), de újságíróként könnyen ér hasonló baleset. Mint kiderül, rengeteg dologra kéne odafigyelni, ha egy valamire való kávé akar főzni az ember. A minőségi alapanyag (kizárólag egész bab) éppen csak a beugró, nem mindegy, hogy mennyit használunk fel egy adaghoz, hogyan pörköljük, milyen víznyomással dolgozunk. Egy használható ristretto-hoz (rövid presszókávé, Zoli erre esküszik) például 7g durvára őrölt kávéra kell 25 ml, 90 fokos vizet áteresztetni 9 atmoszféra nyomással, nem több, mint 25 másodperc alatt. Az eredmény nagyon finom, de a szertartás részleteit igyekezem kivenni a fejemből, így is van már elég mániám. A kávézás viszont igazi közösségi élménnyé sikeredik, a résztvevők a feketelevest kortyolgatva csacsognak, és mivel egymást nagyjából ismerik, így engem faggatnak. Bevallom, hogy újságíró vagyok, bár ezt a fényképezőgép kattogtatásból már amúgy is sejtették. Az egyikük – rendezvényszervező – rögtön rákérdez: szoktam-e egyébként is fotózni, mert néha szüksége lenne valakire, aki dokumentálja a PR-eseményeket, úgyhogy elkéri a számom. Három órát töltöttem itt, és máris kaptam egy ajánlatot. Nem is rossz, de nincs min meglepődni, ez lenne a hely egyik fontos funkciója. A másik pedig, hogy az ember határidőre elvégezze a meglévő munkáját, úgyhogy most már nekem is be kéne fejeznie végre az anyagot, hisz a lapzártá rég lejárt. A szükséges leütésszám szerencsére megvan, már csak egy cím kell, és néhány fotó, aztán élvezhetem a hasonló helyek otthoni munkavégzéssel szembeni legnagyobb előnyét: munka után haza megyek.

Egy város, két világ – Vásárhely

A marosvásárhelyi FODOR JÁNOS szülővárosa teljes múlt századát vizsgálja át doktori disszertációjában, hogy átláthatóbbá tegye, mi vezetett a rendszerváltás után alig három hónappal lezajló Fekete márciusig. A dolgozatról KUSTÁN MAGYARI ATTILA kérdezte a kutatót.

Fodor János
történész: „A
konfliktusok
mindaddig
megmaradnak,
amíg a
párhuzamos
világok is”

Fodor János történész dolgozatának fő témája, hogy honnan indult egy kispolgári város, és hogyan jutott el az interetnikus konfliktusok 1990 márciusi kirobbanásához. A Fekete márciussal számos kötet is foglalkozik, az előzményeit azonban Fodor szerint nem közvetlenül a nyolcvanas évek végén kell keresni, hanem korábban, kiváltképp a két világháború közötti időszakban.

A románok új városa A XX. század elején történt változások határozták meg a város, legalábbis a főtér ma is látható képét az akkori városvezetői koncepció alapján, a mai politikai, interetnikus kapcsolatokat tekintve pedig ez fontos kérdés, hiszen ma a magyar lakosság ezt a teret tartja a magáénak, míg a két világháború között beépült, majd később megtöltött városrészeket mindenki sajátjaként éli meg.

A dualizmus időszakában léteztek a magyar tisztviselők, kevés arányban románok, az impériumváltás után viszont kicserélődött a politikai réteg, az 1926-1929-es időszakot leszámítva a polgármester is román volt. Az említett három év alatt a korábban már városvezető Bernády György került vissza a polgármesteri székbe – Erdélyben egyedülként – többek között azért, mert a város korábbi, robbanásszerű fejlődése az ő nevéhez fűződött.

Míg tehát általánossá a román politikai vezetés vált a két világháború között, a gazdaság magyar és zsidó kézen maradt, mert a prefektust, a polgármestert, a tanácsosokat a választások tagjukká fogadták, vélhetően részesedéseket adva számukra.

Ebben a korszakban alakult át Marosvásárhely képe úgy, hogy a

Ha román állami logikával gondolkodunk, Fodor János szerint azt is mondhatni, hogy nem az a normális, ami a kincses városban zajlik, hanem ami Marosvásárhelyen, mint például a tavalyi konfliktusok a Forgasz kapcsán

románság számára otthonosabbá váljon: eltávolították a monarchiára utaló emléktáblákat, szobrokat stb., ezek helyére újakat állítottak fel.

Az újra magyar város 1940 és 1944 között szinte ugyanazok a folyamatok zajlottak le, mint a visszacsatolt területek többi városában, legyen szó az ejtőernyős magyar adminisztrációról, a korábbi magyar rendszer visszavezetéséről. Ezekben az években a szimbolikus térfoglalás már nem volt túlságosan erős, inkább az utcanevek és köztérek íródtak át, pedig a második bécsi döntés után ismét megugrott a magyarság aránya a városban.

A történész szerint elsősorban a magyar lakosság sokszínű reakciói érdekesesek, hiszen korántsem egyértelmű, hogy mindenki üdvözölte az újrendeződő magyar világot.

Létezett itt ugyanis egy nagyon aktív munkásréteg, akik már a század elején és a két világháború között is

éreztek az erejük, lévén a városi tanácsban is voltak képviselőik. Ők az ideológiából kifolyólag is kommunikáltak úgy a város magyar, mint román társadalmá felé, míg mások nosztalgiával és ünnepelve fogadták a magyar hadsereg bevonulását.

A sérelmek városa A kommunista rezsim 1945 utáni kiépüléséhez hozzájárult az az erőltetett gazdasági mechanizmus is, ami Marosvásárhely esetén főleg az Azomureş vegyipari kombinát felépítését jelentette. A korábbi gazdasági közegbe egy addig teljesen idegen, a város képességeit ráadásul meghaladó ipari létesítmény került, aminek következtében megkezdődtek a betelepítések, a mai városkép – az új negyedek felépítése – pedig ennek nyomán alakult már.

Az idegen lakosság szembenéz a „törzslakossággal”, ami pedig ráakodik a két világháború közti sérelmekre, az 1919-1944 közti időszak sérelmeire. Ebben az olvasztótégely-

ben rejlik, ami végül a márciusi eseményekhez vezetett, – állítja Fodor, hiszen minden a dominancia fölötti harc nevében történt: kié legyen a város, kié legyen a tér?

– Sokan mondják, hogy a Fekete március eseményei nem eldöntöttek, az azonban perspektíva kérdése, hogy csatát nyertünk-e vagy sem. Háborút biztosan nem – magyarázza. – A magyarok kivonulása a térre, az összetűzések eredménye egyértelműen azt mutatja a sajnálatos áldozatok árán is, hogy a magyarság megtartotta a szimbolikus közteret, elfoglalta a közteret, de ugyanakkor vissza is húzódott. Innentől kezdve a románok töltötték meg a kiüresedett helyeket, ezek pedig mély konfliktusokat, más, hasonlóan kevert városok példájánál fagyott légkört eredményeznek. Ez is az, ami Marosvásárhelyt mássá, különlegessé teszi.

Múlt vagy jövő városa? Míg Kolozsvár alig 16 százalékos magyarsága a Funar utáni korszakban hangsúlyosan megjelenik a város életében, legyen szó például az idén ötödik alkalommal szervezendő Kolozsvári Magyar Napokról, amely a főtéren és a központ több utcájában zajlik, addig Marosvásárhely erősebb, nagyobb arányú magyarsága súlyosabb problémákkal küzd.

Ha román állami logikával gondolkodunk, Fodor János szerint azt is mondhatni, hogy nem az a normális,

Párhuzamos világok léteznek a városban, a magyar és a román közösség burokból él, a saját közegén belül próbál érvényesülni

Marosvásárhely főtere a XX. század első felében

Gondolatok a városról

„Ezt a várost sokan a túldoladról nem akarják magyar városnak tekinteni, pedig ennek a városnak rendkívüli szerepe lesz, az előbb-utóbb végrehajtandó székely autonómia keretében. Komoly aktivitást kell kifejteni ennek az autonómiának az előkészítésére és dokumentálni, hogy a székelyföld kulturális vezetésében döntő szerepe van, volt és lesz Marosvásárhelynek.” (Bernády György, *Reggeli Ujság*, 1933)

„A világháború előtti Marosvásárhelynek, volt valami Grácra emlékeztető kedélyes, nyugdíjas jellege, mint hivatalnok és iskolaváros. Zajos politikai vitái mellett még elevenebbé tette a város életét a régi világ (értsd: világháború előtti, F. J.) flekkenezéseinek, nagy ivásainak, választásainak emléke.” (Orbán István: *Marosvásárhely földrajza*. Sárospatak, 1943)

„De ha százszor elveszítjük is, újból és újból meg kell találnunk magunkban a reményt: a város, amelyet apáink emeltek, az erdélyi tolerancia s a más-más ajkú népek békességében visszafogadja egy napon száműzött fiait.” (Sütő András, *Erdélyi változatlanságok*, 2001)

ami a kincses városban zajlik, hanem ami Marosvásárhelyen, mint például a tavalyi konfliktusok a Forगतag kapcsán. Kolozsváron már nincs olyan tömbben élő kisebbség, amely fenyegetné a többségi lakosságot, ezért az engedékenységre, míg Marosvásárhely ilyen téren egy kényes eset: 1990-ben még a románok voltak itt kisebbségben, alig két évtized leforgása alatt a magyarok kerültek ebbe a helyzetbe.

– Szeretnénk, hogy ne legyen több interetnikus konfliktus, de nem lehet azt mondani, hogy nem kell tartani ettől – magyarázza a történész, aki szerint a jelenlegi demográfiai helyzet nem segíti elő a békés lég-

kört, és a város vezetése sem tesz a két nemzet közeledéséért.

Megfigyelhető ugyanakkor ma is, de már a két világháború közti időszakban is, hogy párhuzamos világok léteznek a városban, a magyar és a román közösség burokból él, a saját közegén belül próbál érvényesülni. Ma már persze több a vegyes házasság, a hivatalokban, a munkahelyen levő párbeszédén túl így más-hol is érintkeznek a felek, de ez még korántsem elég.

A párbeszéd a kulcs 1989 decemberében Marosvásárhelyen magyarok és románok együtt döntötték meg városi szinten a rendszert, ráadásul egy magyart, Király Károlyt küldtek az ideiglenes tanácsba, alig néhány hónappal később pedig bekövetkezett a Fekete március.

Pedig a városra másként is lehet gondolni: kispolgári, nyugodt levegőjű kertváros volt, amelyet gyakori flekkenezések és pletykák jellemeztek, és az, hogy itt nem változik semmi, az országos, az országon kívüli folyamatok nem érződnek, mint például Kolozsvár vagy Temesvár esetén.

Fodor szerint a konfliktusok mindaddig megmaradnak, amíg a párhuzamos világok is. A generációváltások önmagukban nem elégségesek, mondja, mert ha a párbeszéd közben nem mélyül el, a magatartást átveszik a gyerekek a szüleiktől, s minden marad a régiben.

„A kultusz elfedi az életművet”

BOKA LÁSZLÓ irodalomtörténészről, az Országos Széchényi Könyvtár szakmai igazgatójáról készített portré második részében **SIMON JUDIT** a kánonokról, a magyar, erdélyi magyar irodalom helyzetéről kérdezte a szülővárosába, Váradra rendszeresen visszatérő szakembert.

Azon túl, hogy pár éve docensként a Partiumi Keresztény Egyetemen is oktat, minden meghívásnak lehetőleg eleget tesz, megjelenik az itthoni rendezvényeken. Váradiasan szólva, nem szaladt el vele a ló. Mosolyog, mikor ezt mondom, jól esik, hogy így vélekednek róla itthon. „A Várad folyóirat alapításánál én is ott bábáskodtam, (hogy Ákos bácsinak A Holnap kapcsán elhangzott szavait idézzem), azóta is gyakran jövök haza és igyekszem segíteni. Néha ez csak együttgondolkodásról szól, arról, miként lenne érdemes csinálni, kikkel lehetne kivitelezni.” Igyekszik segíteni úgy is, mint irodalomtörténész, úgy is, mint az OSZK egyik igazgatója. „Margócsy Istvántól Csorba Lászlón át Szilasi Lászlóig vagy Sipos Lajosig, Gyáni Gáborig sokan az én közbenjárásomra jöttek Váradra. Reményeim szerint az is segítség, hogy oktatok a PKE-n, diákokat mentorálok. Három éve felkértek, tartsak órákat a mesteris évfolyamon. Előbb kicsit vacilláltam, csak óraadóként jöttem, de már rendszeresen járok. 20. századi magyar (köztük erdélyi magyar) irodalmat tanítok, illetve a mesteris évfolyamoknak komparatistikát és művelődéstudományi kérdéseket, no meg kánonelméletet adok elő. Próbálok megmutatni a fiataloknak a kortárs irodalmi folyamatokat is, ezért meghívok rangos írókat, művészeket, de friss köteteseket is.”

Szívesen jön Váradra, itt él az édesanyja és családjának egy része is. Feleséget is Váradról vitt magának Budapestre. „Itthonról megyek haza, és otthonról jövök haza. Láng Gusztávnak van egy remek tanulmánya, amiben részben az otthonról haza fogalmával írja le, hogy a kivándorlás képletes.”

Kánonháború Ha már szakemberrel beszélgetek, megkérdezem, hogyan is áll manapság a magyar, ezen belül az erdélyi magyar irodalom helyzete. Úgy tűnik, az irodalomba visszatért az, amitől a '90-es évek elején meg akartak szabadulni: a szerzőnek, a műnek mintha megint állást kellene foglalnia, valahol, valamelyik oldalon kell lennie. „Én ettől ódzkodom, igyekszem távol tartani magam tőle. Nem könnyű persze. Azt tanítom, hogy az értelmezés esetében elsődlegesen a műalkotással kell foglalkoznunk, nem azzal, hogy mi volt a szerző célja, nyílt vagy burkolt üzenete, politikai szimpátiája vagy megítélése a korban, amelyben élt. Azzal sem, milyen rendszert szolgált ki, vagy mi ellen lázadt. Az embert és a művészt, az emberi gyengeségeket és az alkotói nagyságokat igyekszem különválasztani.” A doktori disszertációja

Azt tanítom, hogy az értelmezés esetében elsődlegesen a műalkotással kell foglalkoznunk

Boka László:
„A kánon értelmezésmód maga is”

FOTÓ: SZÜCS LÁSZLÓ

Sütő András magyarországi recepciójáról szól, egy erős címmel: *A divattól a kultuszig*. „A kultusz elfedi az életművet, kétszeresen is, hiszen aki élteti, nem a textusokról beszél immár, azok megformáltságáról, né tán hiányosságairól, hanem a szerzőt és a jelenséget övező nagyságról, amihez semmilyen kritika nyilván nem társulhat. Aki viszont ilyen vagy olyan oknál fogva viszolyog a túlpolitizált olvasattól, nem fogja az alapl műveket sem elolvasni. A referenciával akkor van baj, amikor már túlharsogja a műveket, szinte csak arra figyelünk. Apolitikus példa: József Attila költészete helyett azzal foglalkozunk, mit írtak róla az orvosi jelentésekben, mit mond ma róla egy genetikus. Nemrég Kölcseyről írtak badarságokat, ráadásul bizonyíthatatlanul. A mai magyarországi helyzetet szomorúnak gondolom, egyfelől a bulvárosodásért, amely

remélem, csak időszakos, másfelől különböző politikai alapállásokat vár el, jó és rossz, eddig elnyomó és most revansra jogot formáló kategóriákra bont. Az irodalmi életben van kritikai vita, lehet és kell vitázni szövegösszetevőkről, dikcióról, narratív erőkről, képzelőerőről és sok minden másról, de arról nem, hogy maga a szerző mely politikai oldalnak, formációnak szimpatizánsa.”

A kortárs irodalom esetében kik kerülhetnek be a kánonokba, kik azok, akiket ez a kanonizálás tényleg tovább visz az irodalomtörténetbe, és kik a percemberek, akik csak saját korukban jelentenek valamit? – kérdezem. Boka László azt mondja, a kánon mércét, mértéket jelent, de ebből adódóan viszonyfogalom. Valójában több kánonról van mindig szó, szimultán, sőt, leginkább állandó kánonközöttségéről beszél, folyamatokról, így a látszat ellenére nem hirtelen dől el, kik, melyikbe tartozhatnak majd. „Létezik egy hipotetikus Kánon, így nagybetűvel, és egy felületibb, listakánon, ami két szemlélete ugyanannak a szónak: az egyik analóg egyfajta kulturális emlékezet, a klasszikusok örökérvényűségét vallja magáénak, és az gondolja, ez egy zártkörű társaság, kultúránk meghatározó vonásaival, továbbhagyományozandó értékeivel, és ilyen művek közt itt csak nagyon hosszú idő után lehet biztos helyet bérelni. A másik paradigmatisabb értelmezése mindennek, ami inkább felületibb, egy listakánonra utal, mely kortárs viszonylatokban is módosulhat, mert amúgy hajlamosak vagyunk listázni szerzőket, életműveket, sőt műnemek szerint is, ezen belül pedig úgy gondolkodni, hogy ez egy ilyenfajta szekértábor által preferált életmű, míg a másik fajta szekértábor nem ezt az életművet magasztalja, hanem egy másikat. Sokan úgy gondolják, Szabó Magdának már rég Nobel-díjat kellett volna kapnia, mások éppen az ellenkezőjét. Persze a kánon értelmezésmód maga is, nem életmű-egészeket éltet csak, azt is megszabja, hogy egy-egy szerzőnek milyen aspektusait érdemes kiemelni. Emlékezhetünk még a Petőfi-Ady-József Attila vonalra, melyben a forradalmárnak kikiáltott költők dicsőültek, de az istenes verseik pél-

dául nem igazán kerülhettek szóba... Pont ez az egyik legjellemzőbbje a kánonnak: egyes oldalakat kiemel, másokat homályban hagy az életműveken belül is.”

Pofonok Sütő miatt Minden kánon legrosszabb fokozata a kultusz. „Ha lehetne lépcsőzetesen haladni, akkor van a divatjelenség, ami sokszor aktuálpolitikai felhangoktól is terhes, van maga a kánonság, ami már egy összetett folyamat, és van egy zárvány: a kultusz. Amikor valaki átcsap a kultuszba, akkor az egész életműről azt gondolja, az úgy értékes, ahogy van, abból elvenni és hozzátenni sem lehet semmit. Amint a vallási kánonok esetében, a világi irodalom is ugyanazokat a mércéket és kritikai attitűdöket érvényesíti. Azt gondolom, Ady Endrének is lehetnek csapnivaló versei, Sütő András életműve sem teljességében értékes, vannak erős és gyöngé darabjai is, de aki profán kritikával meri illetni az életmű bizonyos szegmenseit, azzal szembeesül, hogy a nagy, emblematisz figurának kijáró tisztelet ezt lehetetlenné teszi.” Azért Sütőt hozza példának, mert vele kapcsolatba ő maga is kapott „pofonokat”, érdekeket sértett, rávilágított olyan felületes sémákra, amelyek az említett recepcióban meghonosodtak. Azért is, mert az összes határon túli szerző közül Sütő volt az első, akiről monográfiát lehetett írni a '80-as években, akadémiai (és pártpolitikai) engedéllyel. „A magyarországi Sütő-recepció meglehetősen felületes maradt, jóval kevésbé árnyalt, mint az erdélyi.”

Kényszerű zárandoklat? Ami az erdélyi magyar lehetőségeket illeti, egyszerre derű- és borúlátó. Azt tanítja, hogy a magyar irodalom nyelvben egységes, ami nem azt jelenti, hogy ne létezne erdélyi magyar irodalom, regionalitásában, de '90 után nem tartja fontosnak ezt hangsúlyozni. „Önmagában, történetiségében a korábbi korszakokat tanítom is, amikor erdélyi és romániai magyar irodalomról beszélünk, de ennek konkrét történeti okai vannak. Önálló erdélyi irodalom viszont sosem létezett. Aki- ket ma emlegetni szoktunk, Bodor Ádámtól Balla Zsófián és Kovács

András Ferencen át Visky Andrásig vagy Papp Sándor Zsigmondig, megpróbálták levetni magukról az erdélyi jelzőt '89 után, jogosan. Mint terhet, amely mintegy skatulyába zár, abban a felületes recepcióban, amire utaltam, és amely Budapest felőli olvasatokban többnyire kisajátítani igyekezett a különböző régiók magyar irodalmát, miközben homogénnek tételezte azt földrajzi határok szerint”.

Szép ugyanakkor abban gondolkodni, hogy ma már újra egységes magyar irodalom létezik, a különbözőségek pedig csak a heterogenitást, a virágos rét gazdagságát mutatják. Úgy véli, addig nem lehet teljes jogú egységről beszélni, „ameddig a könyvek, a művek nem jutnak el az olvasókhoz, teszem azt Kassáról Nagyváradra vagy fordítva. A magyar irodalom mindig Budapest-központú volt, a régiók egymással csak rajta keresztül kommunikáltak, '90 óta ez csak erősödött. Az említett kortárs szerzők, de hozzávehetnénk Karácsonyi Zsoltól, Láng Zsoltig sokakat, az első két-három könyvük után kénytelenek voltak valamelyik nagy budapesti, vagy Budapesten is erős jelenléttel bíró kiadóhoz elszegődni.” Kényszernek gondolja ezt a fajta elzárandokolást, ami nem feltétlenül a nagy kiadó varázsán múlik, hanem a terjesztési lehetőségeken. „Lehet, hogy ez változni fog az internetes felületek vagy az e-könyvek kapcsán, de ameddig a nyomtatott könyvek hozzáférése néhány nagy kiadó, és főként a magyarországi terjesztői hálózatok monopóliumán múlik, addig nem vagyok optimista. Másfelől, évről-évre olvasok olyan műveket, amelyekről szordínósan az mondom, hogy témájában, szerzőjében erdélyi vagy erdélyi kötődésű, és ez némi megújulást is képes hozni az összmagyar irodalomba, akár versben, akár prózában, akár drámában. Két olyan hangsúlyos Erdély-regény jelent meg múlt év végén, Vida Gábor és Tompa Andrea révén, amelyek méltán keltettek feltűnést. Van, amelyik a harmadik kiadást is megérte már. Ez is mutatja, van olyan potenciál az erdélyi szerzőkben, ami mindig egyfajta megújulási lehetőség és erő lesz az összmagyar területen, anélkül, hogy az erdélyi jelzőt kihívóan emlegetnénk magunkról.”

A magyar irodalom mindig Budapest-központú volt, a régiók egymással csak rajta keresztül kommunikáltak, és ez '90 óta csak erősödött

Aukciók az Anasztázia-házban

Anasztázia Hercegnő Aukciósház és Művészeti Galéria néven nyílt új kulturális intézmény múlt vasárnap Nagyváradon. A Zöldfa utcai korábbi bankszékházban művészkávézó is működik majd, ősszel pedig restaurátorképző szakiskolát indítanak. TÓTH HAJNAL tudósítása.

Arészleteket sajtótájékoztatón ismertette Lavinia Magda szóvivő, Maria Braun Klosowski menedzserasszisztens és Indig Dávid kurátor. A nagyváradi Anasztázia Hercegnő Aukciósház és Művészeti Galéria tulajdonosai Fóris Sándor György és dr. Vladimir Pisarenko. A helyet azért nevezték el a néhai orosz hercegnőről, mert Anasztázia is fölöttebb szerette a művészeteket. A szóvivő elmondta: minél jobb kapcsolatot akarnak kiépíteni különféle galériákkal, múzeumokkal, műgyűjtőkkel, művészekkel, művészettárolókkal.

Több funkció egy helyen Az aukciókon műtárgyakat, festményeket, antik tárgyakat, régi bútorokat, veterán autókat, ékszereket árvereznek majd el. Ígéretük szerint a kikiáltási ár minden esetben korrekt lesz. A műtárgyakat maximális biztonságban raktározzák el speciális helyiségekben, a megfelelő körülmények (hőmérséklet, fény) között. Az árveréseken lesz részvételi díj, illetve kezelési költségként egy-egy eladott tárgy végső árának bizonyos hányada (15–20 százalék). A terv az, hogy havi rendszerességgel tartsanak majd telefonos, online és hagyományos aukciókat, és az eladásra kínált tárgyak katalógusát is megjelentetik. Meggyőződésük, hogy lesz igény erre a tevékenységre, hiszen Váradon nem akármilyen hagyománya van a művészetnek, a kultúrának.

Az árveréseket a 800 négyzetméternyi területen lévő épület emeleti részén tartják meg. Emellett szerveznek kulturális eseményeket, a szintén tágas földszinti részben lesznek koncertek, rövid drámákat bemutató színházi előadások, tárlatok. Hamarosan megnyitják a művészkávézót is.

Havonta szerveznek majd árveréseket az Anasztáziában

Indig Dávid és Lavinia Magda

Fontosnak tartják, hogy a már ismert művészek mellett kevésbé ismert alkotók munkáit is megismertessék. Szeretnék, ha mind belöldön, mind külhonban presztízssre tehetnének szert.

Szeptemberben restaurátorképzést indítanak a kulturális minisztérium segítségével, neves szakemberek bevonásával. A képzés időtartama három év. Mint mondták, kevés a restaurátor, és egyre inkább szükség van a munkájukra, tudásukra.

Kozmopolita tradíciók Vasárnap délután már megejtették a hivatalos megnyitót is, a zártkörű eseményen való részvételhez meghívó szükségeltetett. Aki ezzel rendelkezett, megsemmisíthette az ez alkalomra kiállított festményeket, kisplasztikákat, bútorokat, szőnyeget. A kiállított művek alkotói neves, huszadik századi és kortárs művészek, többek mellett Xantus Géza, Deák Árpád, El Kazovszkij, Kristófi Enikő, Paál Albert, Tibor Ernő, Iványi Grünwald Béla, Jovián György, Holló Barna, Ruzicskay György, Czöbel Béla.

Az aukciósház és galéria egyik tulajdonosa, alapítója, **Fóris Sándor György** mondott rövid köszöntőt. Szerinte Nagyvárad megérdemli, hogy legyen egy ilyen művészeti központja, amely kozmopolita tradíciókra alapoz. Az igazi művészet értéket jelent. Szólt arról, hogy szeretnék, ha Váradon tevékenykednének a legjobb hazai restaurátorok. Szeretnék minél több váradit szívébe belopni a művészetek szeretetét. A megnyitó zenével ért véget: a Varadinum vonósnégyes – Costin Éva (hegedű), Oláh Boglárka (hegedű), Marcu Ágnes (cselló), Thurzó Sándor József (brácsa) – muzsikált.

Kiss Noémi író a *Látó* folyóirat színpadán

A nőt könnyű

Őszül a halántéka – ez az első dolog, amit Kiss Noémin, a *Látó* júniusi vendégén megfigyelek, és azonnal meg is rovom magam, milyen cudar közönység vagyok. Mosolygós, életerős, hosszú lábú, széles vállú nő Láng Zsolt vendége, akinek lágy, de pontosan intonált mondatai követelik a figyelmet. Én mégis az őszülő halántékát figyelem. Nem felolvasóesthez méltó a tekintetem. Milyen lenne az író-olvasó találkozóhoz méltó tekintet? Az a beszélgetés, ami az elmúlt héten zajlott Marosvásárhelyen hosszútűrő tekintetet igényelt, amely az apró, nehezen belátható zugokba is benéz, végigpásztazza a széles horizontokat, amely elidőz, visszatekint, előre figyel, és semmiképpen sem riad meg.

A kortárs magyar „nőirodalom” egyik legismertebb képviselőjét látta vendégül a *Látó*, és a G pontban szervezett beszélgetésen nagyjából elhangzott minden, ami ebben a műfajban (?), témakörben (?) hosszútűrést igényel. Az, hogy milyen társadalmi terheltsége van a nőirodalomnak, mennyi probléma, hány jelenség, kérdés kibeszéletlen. Szó esett arról, milyen helyzetben van a női szerző, alkotó. Hogy jelentkeznek az egyáltalán nem gyengébb nem egymást követő, segítő generációi. Megvan, ha megvan a saját nyelve, poétikája a nőirodalomnak. De még mindig nincs például női szerkesztő, szerkesztőség, nincs háttér, támfal, erősítés. (A tudósítás szerzője, aki maga nőként, szerkesztőként dolgozott, és irodalom-kultúra szervezőként vallott már kudarcot, szorgalmasan jegyzetel, a *Látó* férfiakból álló szerkesztősége, több női szerző-kritikus díjazója empátikusan hallgat), elmarad a női szerzők elismerése, értékelése. Marosvásárhelyen is elhangzik újra mindaz, amiről hasonló rendezvényeken beszélni szoktak Kolozsváron, Budapesten, és szerte azokon a helyeken, ahol a női irodalom szóhoz jut. Kiss Noémi tudatosan teljesíti a kötelességét,

Kiss Noémi és Láng Zsolt a *Látó* estjén a G pontban

Azért ír az író, mert úgy él, ahogyan él, és ahogyan él, úgy ír. Saját testében hordja ki a mindennapokat

hangjából kicseng a határozottság, a vállalt aktivizmus. Láng Zsolt átérzi és tartja a távolságot. Mesél arról, hogy férfiként miért fordult a figyelme a női történetek felé, amelyek mögött nem lohol ott a „falka”. De visszakozik akkor, amikor Kiss Noémi arról beszél, miből él ma Magyarországon a (női) író. „Nem érdekel, hogy miből él az író” – mondja Láng Zsolt, látszólag hátra lépve kissé, de átcselez a radikalizmusa. Inkább az érdekli, miért ír az író. És így a dilemma visszavezet Kiss Noémi aktuálpolitikától sem visszariadó problémáihoz. Azért ír az író, mert úgy él, ahogyan él, és ahogyan él, úgy ír. Saját testében hordja ki a mindennapokat, halántékán fehérül a kreativitás. Prózává lesz a terhesség, a vajúdás, a szülés, így születnek az iker, így születik az ikeranya és az *Ikeranya* című könyv. A kórházi folyosók történetei elmélyülnek, a mama-baba blogok dzsungelében kallódó mondatok csiszolódnak, valami kijön a női térből, valahova a közösbbe, ahol férfiak és nők néznek egymással szembe, ahol gyerekek fogannak, és családok élnek, vagy épp vetélnak el. Vannak városregények – jut eszembe Végl László múlt héten olvasott könyve, vannak kato-

na- és háborús regények (Závada Pál *Természetes fényét* olvasom épp), lennie kell hát „magzatprózának”, vajúdó-novellának, szülés-regénynek is. Egyetlen nő ül a közönségben rajtam kívül, akinek ez a prózavilág saját élmény: a Lektor kiadót vezető Gálfalvy Ágnes, ám mindkettőnknek sietni kell haza az est után a gyerekekhez. Nincs időnk beszélgetni, vitatkozni. És nem marad a pár hetes kislányához haza igyekvő *Látó* szerkesztő, Szabó Róbert Csaba sem.

Hazafelé eszembe jutnak Kiss Noémi legfrissebb cikkei, például azokról a nyírségi nőkről, akiket családjuk kényszerít külföldi prostitúcióra. „Egy anyát könnyű zsarolni azzal, hogy eltarthassa a gyerekeit” – magyarázza Noémi. Egy nőt könnyű zsarolni azzal, hogy legyen gyereke. És azzal is, hogy ne legyen. A nőt könnyű – méricskélem magamban a mondatokat. És mérleget vonok: ősz a halántéka, de erős a válla. És még erősebbek a mondatai. Kis Noémi a *Látó* vendégeként Marosvásárhelyen járt, a szövegei ide találtak. Hátha itt is maradnak. Jobb lenne az úgy mindannyiunknak. Születnek és születetteknek.

PARÁSZKA BORÓKA

A mainstream és az avantgárd között

NAT OSBORN messze nem világsztár, csak egy tehetséges new yorki fiatal-ember tele ambíciókkal és elég jónak tűnő lehetőségekkel. Európai turnéja során a nagyváradi Moszkva Kávéházba keveredő billentyűs-énekestől TASNÁDI-SÁHY PÉTER próbálta megtudni, hogy az Újvilágban vajon kolbászból van-e a kerítés.

Mivel csak a honlapod alapján tudtam kicsit informálódni rólad, ami messze nem mutat teljes képet, téged kérnélek meg, hogy mesélj kicsit magadról és a Nat Osborn Band születéséről.

A főiskola elvégzése után visszaköltöztem New Yorkba, Brooklynba, és számos, de mindig saját formációval zenéltem együtt, amiket akár a Nat Osborn Band korábbi verzióinak is tekinthetünk. Aztán az évek során egyre jobb zenészekkel találkoztam, illetve magam is fejlődtem, így mai formáit és nevét csak két évvel ezelőtt nyerte el a csapat. Azért mondom, hogy formáit, merthogy otthon, New Yorkban heten játszunk együtt, ha pedig turnézunk – akárcsak az Államokon belül, akkor pedig négyen megyünk.

Az kiderült a szavaidból, hogy főiskolára jártál. Zenét tanultál?

Igen, történelmet és zenét tanultam, de nem jártam konzervatóriumba.

Nagyon sokféle stílust játszottok: jazz, soul, funky, R'n'B. Hogy alakult ki a repertoár?

Mindegyik említett stílust imádom, de nem ez a legfőbb szempont. A legfontosabb az, hogy bármilyen zene születik bennem, azt igyekszem hagyni zavartalanul kiáramlani. Persze aztán ezeket némileg egymáshoz kell szerkeszteni, hogy mondjuk egy koncert anyaga, koherens legyen, de ez az egyetlen korlát.

A stílusok keveredése egyébként is természetes: naponta rengetegféle zene jut el az emberhez, amik aztán összemosódnak benne, ebből a maszszából kell kikevernie a saját világát.

A honlapod tanúsága szerint sokfelé jártál és zenéltél a világban, többek között Budapesten is. Mesélnél erről?

Mielőtt végleg letelepedtem New Yorkban és a zenének szenteltem magam, nagyon sokat utaztam az Egyesült Államokon belül és kívül is. Ez már csak azért is jó, mert sokféle emberrel, kultúrával találkoztam, amiket – jóllehet megmaradtam amerikainak – de magamba tudtam építeni. Budapestre először a gitárosunkkal mentem. Három-négy évvel ezelőtt utcazenéltünk ott, de természetesen nem hivatalosan, profi zenészekként.

New York államnak 25 millió lakosa van, több mint Romániának, New York Cityben pedig 8 millióan élnek, majdnem annyian, mint Magyarországon. Hogy lehet valamire való reputációt építeni ekkora tolóházban?

Nagyon nehezen. Azt hiszem, New Yorkba a legtöbben azért mennek, hogy felmérjék: elég jók-e. Természetesen először mindenki nagyjából elutasítással szembe-sül, de ezek után fel kell állni és dolgozni rajta, hogy még jobb legyél. Azt is hozzá kell tenni, hogy a legtöbb New York-i zenész először kicsit elmegy a városból és máshol épít karriert, és már valamivel a zsebében tér vissza. Én még mindig azt gondolom, hogy New York a világ kulturális központja, ahol nagyon nehéz zenésznek lenni. Nagyon drága a megélhetés, sok a jó zenész, ennek köszönhetően a fizetés pedig relatíve kevés. Rengeteg remek zenei projekt fut egymással párhuzamosan, de természetesen

ezeket mind figyelni kell, mert mind-egyikből el lehet lesni valamit.

Gondolom, azért csak van valamiféle bevett út. Megvannak a klubok, ahová ha bekerül egy banda, akkor sínen van?

Igen, ez nagyjából így van. Anynyira azért nem látszik tisztán, mert rengeteg a klub és rengeteg a banda. De van pár hely, ahová ha bekerül egy zenekar, akkor elmondhatja magáról, hogy vitte valamire New Yorkban.

Egy ismerősöm, hegedűművész, aki New Yorkban tanult, élt és dolgozott, azt mondta, az ottani zenészek, de bármilyen más művészek nagy hangsúlyt fektetnek a marketingre, tulajdonképpen a művészeti képzés során is azt tanítják, hogy valamilyen módon próbálj magadra vagy a művészetekre termékként tekinteni. Ez a mentalitás mifelénk éppen csak elterjedőben van. Felétek tényleg ennyire tudatosak a művészek marketing téren?

Annak kell lenniük, lenniük. Az, hogy jó vagy még csak egy, minimális összetevő a sikerhez. Emellett fontos, hogy tudjál valami eredetit nyújtani, a művészi teljesítményen felül is egyéniség legyél, és végül mindezt persze el kell tudnod adni. Ha bármelyik is hiányzik, akkor tökéletesen esélytelen vagy, és persze még ezek sem jelentenek garanciát. Mint már mondtam, mindig tanulni kell a versenytársaktól, akár marketing terén is. Például egy jól vagy rosszul megválasztott logón is rengeteg minden múlhat. Ha a másiké jobb, rá kell jönni miért, és tanulni belőle.

Szóval nem lehet csak úgy bevenni a várost...

Esély sincs rá, évek kemény munkájával lehet lépkedni előre. Néhányan a barátaim közül, akikkel

Naponta rengetegféle zene jut el az emberhez, amik aztán összemosódnak benne, ebből a maszszából kell kikevernie a saját világát

felnőttem, elég jó karriert építenek, szerepelnek tévében, rádióban, de mindegyik el kellett menjen hozzá máshová. A komolyzene vagy a Broadway tisztább út, de a könnyűzenében nagyon kemény a helyzet.

Hogyan kerültetek most Európába? Azt tudom, hogy a váradit megelőző este az A38-ban léptetek fel Budapesten, ami elég menő koncert-helyszín. Miként jött össze?

Először is imádom Európát, kultúrát, az embereket, a kaját, mindent. Éppen ezért régi nagy álmom, hogy az öreg kontinensen turnézzunk. A már említett gitárosunk élt Krakóban egy ideig, ott ismerte meg a dobosunkat is, akinek vannak kapcsolatai errefelé.

Mik a turné állomásai?

Szlovákia, Lengyelország, Magyarország, Románia, Ausztria, Csehország, és onnan megyünk haza.

Milyen élmény, hogy beteljesült az álom. Jó hangulatban telik a turné?

Nat Osborne:
Nagyon inspiráló új helyeken járni

Nem gondolom, hogy valaha is Rihanna után játszanánk majd, de mindenképpen jó lenne eljuttatni a zenénket az emberek otthonába

Oh igen, nagyszerűen mulatunk. Már kialakultak a kis rituálék is. Egy kisbusszal utazunk, és útközben egyik koncerthelyszínről a másik felé dőcögve is folyton zenélünk. Már megvan, hogy mely dalokat énekeljük érkezéskor, melyikeket közvetlenül távozáskor. Néhány új dalba is belevágtunk. Nagyon inspiráló új helyeken járni. Például Romániában sosem jártam ezelőtt, hatalmas élmény.

Mik a terveitek?

Miután hazamentünk, szeretnénk befejezni egy CD-t, ami a terveink szerint nyár végén, kora ősszel kerülne a publikum elé. Emellett az új dalok elég ígéretesek ahhoz, hogy a következő anyagon kezdjünk el gondolkodni, úgyhogy feltehetően rögtön belevágunk, amint ezt befejeztük.

Megéri lemezt csinálni?

Hát az biztos, hogy nem olcsó mulatság. Én viszont nagyon szerencsésnek mondhatom magam, mert épült körénk egy csapat, akik hisz-

nek bennünk, és az anyagi forrásokat is biztosítják ahhoz, hogy a lehető legjobb minőségben készüljön el a lemezünk. Az előző kicsit több mint egy éve jött ki, szóval itt az ideje megint jelentkezni valamivel. Ehhez persze kellenek megint klipek is, szóval nem fogunk unatkozni. Aztán jó lenne az új anyagokkal is visszatérni ide. Én mondjuk szívem szerint végigturnéznám az egész világot. Elmennék Dél-Amerikába, Japánba is, de meglátjuk, hogy fog összejönni.

Hogyan pozicionáld a zenéteket, lehettek vele világsztárok?

Azt mondanám, hogy nem mainstream, de nem is avantgárd, valahol a kettő között lehetünk. A legjobb lenne kikötni valami nagyon eredeti popzenénél. Nem gondolom, hogy valaha is Rihanna után játszanánk majd, de mindenképpen jó lenne eljuttatni a zenénket az emberek otthonába. Szóval cél bekerülni az országos rádiók adásába, ha nem is a TOP40-es listára. De a legfontosabb tényleg az, hogy azt csinálhassuk, amit szeretünk, és az embereknek örömet okozunk vele.

A szervezettség magasiskolája

A Szacsvey Akadémia előadója, KALMÁR JÁNOS kandidátus, történész a 18. század folyamán több hullámban lebonyolított magyarországi betelepítési akciókat foglalta össze. Beszélgetésük második részében SZILÁGYI ALADÁR a partiumi és erdélyi területek újranepezítése felől érdeklődött.

Erdélybe főleg románok települtek be. Földolgozta-e valaki az erdélyi román betelepítési folyamatot?

Csupán elszórt résztanulmányok jelentek meg egy-egy település vonatkozásában. Ugye, ez a folyamat már az Erdélyi Fejedelemség korában elkezdődött. A 18. században új hulláma következett be, s ennek két oka volt. A Kárpátokon kívüli területeken, ahol a görög eredetű fanarióták uralkodtak, az oszmán hatalom, mivel a porta elvesztette Erdélyt, a megmaradó Havasalföldet és Moldvát igyekezett minél nagyobb adókkal sújtani, s ezt az ottani lakosok szenvedték meg. Ez volt az egyik ok, ami arra ösztönözte a románokat, hogy vándorbotot fogjanak. A másik, hogy az erdélyi szászok is érdekeltté váltak a betelepítésben. A szászoknak az volt az egyik kiváltságuk, hogy ők kollektíve adóztak. De ha az együttes adózásban minél többen vannak, akik az adott területen élnek, egy családra annál kisebb adóteher jut. Tehát érdekelték voltak abban, hogy a románokat letelepítsék Királyföldre. A Bánságot akkor még vissza se foglalták, tehát a Királyföld volt az a vidék, ahová a 18. század elejétől kezdve sok román települt. Korábban a szászok szinte teljesen elzárkóztak a románság spontán beszívargása elől, most ők szorgalmazták a saját érdekükben.

Ami a hódoltság területét illeti, az Erdélyen kívüli részeket, a Délvidéken, Bánságban, Baranyában, egybeült, három nagy hulláma volt a betelepítésnek, főleg a német ajkú jövevényeket illetően. Az első III. Károly uralkodása alatt zajlott. Hogyan lehetne sommázní e folyamatot?

Voltak területek, ahol elvetették a magot, hogy mire megérkeznek, az új telepesek első dolga az aratás legyen

A Bánság különleges jogállású területté vált. 1716-18 között foglalták vissza, de nem integrálták a magyar intézményrendszerbe, csak 1778-ban, Mária Terézia uralkodásának legutolsó éveiben. Az Udvari Kamara és az Udvari Haditanács közös igazgatása alatt állt. A Kamarához azért tartozott, mert a Kincstár birtokában lévő terület volt, a Haditanácshoz pedig azért, mert a határőrség intézménye oda is kiterjedt. A Kincstárnak az volt az érdeke, hogy ne ossza ki magánbirtokosok között a földet, hanem államilag irányított, monokulturális gazdálkodást vezessen be. Savoyai Eugén császári hadvezérnek volt egy nevezetes szárnységéje, Claude Florimond de Mercy gróf, vallon tábornagy, akit megtettek a Bánság első katonai parancsnokának. Ő nagy lelkesedéssel látott neki a régió újraépítésének. Fel akarta virágoztatni a területet, oly módon, hogy számos mintagazdaság létesüljön, ami példát kínál a földesuraknak is, hogy miként kellene korszerűen gazdálkodni. Másrészt arra törekedett, hogy a hódoltsági területek az Örökös Tartományok manufaktúráit mezőgazdasági eredetű nyersanyaggal lássák el. Itt főleg a gyapotra kell gondolni, s az iparág természetes festőanyagaira. De Mercy gróf figyelme arra is kiterjedt, hogy az ott termelt áru elszállítását biztosítsa. Utakat is építettek, de a legolcsóbbnak a vízi utak, a csatornák kiépítése bizonyult. A folyók szabályozása is megtörtént.

Volt egy olyan időszak, amikor a bevándorlók ódzkodtak a Bánságba telepedni, hiszen állítólag Mária Terézia nagy számban telepített oda büntetett előéletű egyéneket is. Ez valóban így volt?

Volt egy idő, amikor valóban sor került erre. III. Károlynak a második török háborúja 1737 és 39 között zajlott le, azt elvesztette a Monarchia, és a törökök feldúlták a Bánság egy részét. A Mercy gróf

alatt fölvirágzó, fejlődésnek induló terület egyszeribe tönkrement, lakosai jelentős részét elvesztette, elmenekültek, áldozatul estek, és a hadsereg nyomán megint járvány is felütötte a fejét. A helyzet kilátástalan volt. Egy év múlva, 1740-ben meghalt Károly, akkor lépett trónra Mária Terézia. Egy ideig a kormányzat nem tudott mit kezdeni a területtel. És valóban fegyenceket, prostituáltakat hoztak oda.

A Bánság a Monarchia „Szibériája” lett...

Pontosan. Amíg lassacskán az 1760-as években – az osztrák örökösödési háború nyomán, amit szintúgy elvesztettek a poroszokkal szemben – arra a fölismerésre jut a kormányzat, hogy a veszteség okai mélyebbek, mint a katonai irányítás kudarcai, annak strukturális okai is vannak. A gazdasági, társadalmi elmaradottság még Oroszországhoz képest is nagyobb volt, nem is szólva Nyugat-Európáról. Újra kellett gombolni a kabátot, ahhoz, hogy versenyképesek legyenek. Ennek a gondolatnak a jegyében veszik elő újra a Bánságot, amelyet föl lehetne lendíteni. Megint elsősorban német telepesek behívására gondolnak, most már szervezettebben, mint III. Károly alatt.

Már érvényesült az a gyakorlat, mely szerint protestánsokat is beengednek?

Mária Teréziánál ez már valóban így van. Persze, az ő idejében is a katolikusokat látják legszívesebben, őket favorizálják. Most már előre megtervezett településeket hoznak létre. Építőanyagot bocsátottak az érkezők rendelkezésére, voltak területek, ahol elvetették a magot, hogy mire megérkeznek, az új telepesek első dolga az aratás legyen.

Végül Mária Terézia visszacsatolta Magyarországhoz a Bánságot. Ha jól tudom, a magyarokat csak ekkor kezdték beengedni?

FOTÓ: SZÜCS LÁSZLÓ

Ettől kezdve nagyobb mértékben települtek be magyarok, bár korábban sem zárták ki őket teljesen. Az kétségtelen, hogy kedvezményt inkább a németek számára helyeztek kilátásba, de ne feledjük: ahhoz, hogy valaki, mondjuk Felső-Bajorországban ott hagyjon csapat-papot, és eljöjjön ide, ahol minden ismeretlen a számára, azért az nagy áldozat volt a részéről. Sokan elpusztultak, sokan csalódottan vissza is mentek az óhazába.

II. József 1782-ben rendelte el, s öt évig tartott az úgynevezett „große Schwabenzug”. Valóban ez volt a legnagyobb mértékű a három akció közül?

Főleg a legszervezettebb. Olyan körülményeket igyekeztek megteremtteni, amit ma is csak bámulhatunk. Fejllett országok esetében is

példa lehetne, ahogy előre fölépítették a templomot, az iskolát, a kórházat, a kocsmát is, széles, szabályos utcákat, kimérték a lehetőleg egyforma telkeket, fölépítették a parasztházakat, típustervek szerint. Volt, ahol az ökröt bekötötték az istállóba, a szerszámokról is gondoskodtak. Mindez a szervezethez olyan fokát jelentette, amire addig nem volt példa. Mindennek jelentős költségvonzatai is voltak, hiszen semmi sem épült ingyen, az előleg gyanánt biztosított támogatást később vissza kellett téríteni. Számos probléma is akadt emiatt, hiszen volt, aki hamar túladdott az ölébe hullott ingó és ingatlan vagynonon.

Így jöhettek létre azok a német többségű kishazák, amelyeknek egyikét Baranyában, Tolnában „Schwabische Türkei”-ként, Sváb-Törökországgént emlegették. Feljegyeztem egy kilencven esztendőes szentannai bácsi jóvoltából a Dunán, hajóval érkező bevándorlók himnusz-szerű dalát, mely szerint „aki Magyarországra ment, / Nem jön már vissza soha.”, de azzal a derűlátó sorral folytatódik, hogy „Magyarország a leggazdagabb, / búzája, szőleje jó...” Mennyire lehettek tájékozottak a hazát váltók?

Ezt nehéz volna megmondani. A propaganda igyekezett rózsaszínre festeni az égboltot, a valóságot szebbnek láttatni, mint amilyen valójában volt. Aztán a valósággal szembesülve sokan csalódtak. De azt is látni kell, hogy a németeknél a törzsöröklés járta, ami azt jelentette, csak a legidősebb fiú öröklötte a telket, a földet. Ez azzal járt, hogy a többi testvér zsellérsorsa jutott, az ingóságokból örökölhettek, de a földből nem. Ily módon polarizálódott a német paraszti társadalom. Kenyérkereset után kellett nézniük, sokan iparosok lettek, még többen katonának álltak, hiszen ekkor kezdett kialakulni a militarizálódó német társadalom. Azok a nincstelenek, akik a kivándorlást választották, ugyancsak örültek, hogy földhöz jutnak, nem is akármilyenhez, hiszen a Bácskában vagy a Bánságban legendásan jó földek voltak. És akinek volt munkabírása, meg ambíciója, az valóban

jómódú lett, amire otthon nem lett volna esélye.

Engedje meg, hogy egy riporter-ként begyűjtött esetet említsek a témára vonatkozóan. Végvárra 1787-ben telepítettek svábokat, a falu akkor a Rittberg nevet viselte. A környező román falvak lakossága zaklatta, fosztogatta őket, ezért egy év múltán elmenekültek onnan. Néhány év elteltével a Kincstár nyakas dunántúli magyarokat telepített a helyükbe, akik megszervezték az önvédelmüket, nem hagyták a termést, az állataikat ellopni...

Ami a sváb betelepülők és a románok viszonyt illeti, számolni kellett azzal, hogy közöttük eleve civilizációs különbségek vannak. Az egyik egy vándorló, pásztorkodó nép volt, a másik pedig letelepedett, földművelő. Persze, hogy a kettő nem fér meg egymással.

Nem nagyon olvastam arról, hogy valaki földelgözta volna a bánsági román bevándorlás folyamatát...

Feltehetően, ami őket illeti, a folyamat inkább spontán volt, mint irányított.

Bizonyára még sok kutatóvaló lappang az irattárakban. Bár már 1879-ben megjelent egy monográfia, Szentkláray Jenő tollából, arról nem is szólva, hogy a Landes Administration-nak egy hatalmas dokumentum-gyűjteménye maradt meg, 168 kötetben, az 1716–1778 közötti időszakból.

Az a gyűjtemény Bécsbe került, akár a Kamara és a Haditanács minden irata. Az valóban kimeríthetetlen kincsesbánya a kutatók számára. Talaly védte meg Strassbourgban egy francia doktoranduszom nyolcszáz oldal terjedelmű kéziratban a diszsertációját. Ő a Bánságba érkezett különböző etnikumok 18. századi adminisztrációját dolgozta föl. Németországban pedig van egy, a dunai svábok történetét kutató intézet, nagy könyvtárral gazdag számítógépes adattárral, családokra, nevekre lebontva. A forrásanyag-katasztert is tartalmazza. Tehát a kutatás nagyiparilag folyik az ő részükről.

Ami a sváb betelepülők és a román-ság viszonyt illeti, számolni kellett azzal, hogy közöttük eleve civilizációs különbségek vannak

Vértáncjáték a háborúról

Lehet szeretni vagy nem szeretni, elfogadni vagy elutasítani, de semmiképpen sem lehet közömbösnek maradni A világcirkuszcirkusz produkció iránt. Mert szellemes és félelmetes, tragédia és bohóctréfa, elvont és konkrét egyszerre, és minden pillanata élvezhető. Az első nagy háború mementója, izgalmas színházi nyelven megfogalmazva. A nagyváradi előadást SIMON JUDIT látta.

Danse macabre a cirkuszi manézsanban, vagy bunkerben, de lehet a sírgödörben. Szürke falak között grimaszba rándult bohóccarcok fehér foltoktól mocskos, kopott fekete ruhákban járják a táncot. Cirkusz. A társulat egyetlen nő tagja Rémyke, égő piros ruhában. A szerelem és vér színében. Gyönyörű és szívtelen. Konkrétan hiányzik ez a szerve. Hídeg tehát, és melegségre vágyik, sok meleg vérre. Akitől a legtöbb vért kapja a fürdőkádjába, azé lesz ő, a csodanő.

Ingyen előadást hirdet a cirkusz, a társulat két ellenséges táborra osztott. Jöjjenek a nézők, sorakozzanak a bohóc vagy a díjbirkózó mögé. S aztán kést nekik, harcoljanak, öljék egymást, folyjon a vér, legyen boldog Rémyke, vagy Rémyke.

Hordószónoklatok, ideológiák, hangzavar, örület. Manipuláció. A nép hadba száll. Miért is?

Katonák, áldozatok, névtelen diktátorok, értelmetlen szabályok és törvények.

Isten nem érti, Belzebub élvezi, a Halál arat. Elosztották egymás között az embert: a lélek az előbbi kettőt, test az utóbbit illeti. Csak valahogy meg kellene érteni, miért ölik egymást az emberek. Meg kellene érteni ahhoz, hogy véget lehessen vetni az értelmetlen pusztításnak. Majd ők vezényelik a sorsukat, magukra hagyatva elpusztítják egymást.

Az alapmű Nagy Dániel 1926-ban, az Erdélyi Szépművészeti Céh kiadásában megjelent *A cirkusz* című regénye, amely expresszionista képekben ugyan, de meglehetősen didaktikusan, s valljuk be, unalmasan tárgyalja az első világháborút.

Rémyke szerepében Tasnádi-Sáhy Noémi

Isten járatlan a vallás dolgaiban, a sátán vicces, a halál Lincolnhoz hasonlít, és a haláltánc néha nevetséges

A regényből Bodolay Géza írt frenetikus szövegkönyvet, szellemes irodalmi utalásokkal, jó poénokkal, frappáns kikacsintásokkal, feszes dialógusokkal, jól felépített monológokkal. (*A darab meg is jelent a bemutatóhoz igazítva a Várad folyóirat májusi számában.*) Melyben az Isten járatlan a vallás dolgaiban, a sátán vicces, a halál Lincolnhoz hasonlít, és a haláltánc néha nevetséges, ha fentről tekintünk rá. Vagy lentről. És amelyben egy nő követeli a vért, az öldöklést.

Nincs bűnbocsánat Juronics Tamás expresszionista tragikomédiát komponált Bodolay szövegére és Mozart remekműve, a Requiem dallamára. Felrúg minden szabályt és kialakítja a maga színházi nyelvét ehhez az előadáshoz, melyben egyaránt jelenik meg hangsúlyosan a szöveg és mozgás. Egybeolvad benne a teatralitás és kortárs táncművészet.

Abszurd és groteszk történetek, már nem tudni, ki a barát és az ellenség, az Isten a földön próbál eligazodni, Belzebub alkut ajánl: ha még egy

FOTÓK: SZIGLIGETI SZÍNHÁZ

Nagyvárad Szigligeti Színház

Nagyvárad Táncegyüttes és a Szigligeti Társulat közös produkciója

Nagy Dániel / Bodolay Géza: A VILÁGCIRKUSZ

Rendező-koreográfus: Juronics Tamás

Dramaturg: Bodolay Géza

Díszlet- és jelmeztervező: Bianca Imelda Jeremias

Világítástervező: Stadler Ferenc

Rendezőasszisztens: Szőke Zsolt

kicsit folytatódhat most a cirkusz, akkor Isten és az emberek kapnak húsz év békét és nyugalmat. Kiszámolja: 1939-ig. Kegyetlen tréfa.

Szövetkezik a három nagyhatalom az Isten, Belzebub – azért ő nem teljes szívvel – és a Halál – aki már nem bírja a munkát –, hogy véget vessenek a világcirkusznak.

A halottak seregét könnyebb verbuválni, mint az élőket. Utóbbiak Rémi ke vérigényét tekintik parancsnak.

Az előadásban minden stilizált, a karikatúraszerű figurák mozognak, festett arcukon nincsenek érzelmek. Akarat nélküli tömegek vezényszóra járnak a haláltáncot, örült eszméket, még örültebb parancsokat követve. S ebben a pontosan megkomponált örületben túl a teátrális megnyilvánulásokon kirajzolódik az emberi természet, minden jó és rossz tulajdonságával.

Az előadás egyik kulcsmomentuma az Isten és pap párbeszéde, amikor a mindenható tudatja, bizony mit sem ér a feloldozás, Isten nem bocsátja meg az öldöklést. A megtérés illúzió, a bűn bűn marad.

A háború bűn, s nincs megbocsátás, a pusztítást nem teheti jóvá a gyónás. A hősök sem üdvözülnek.

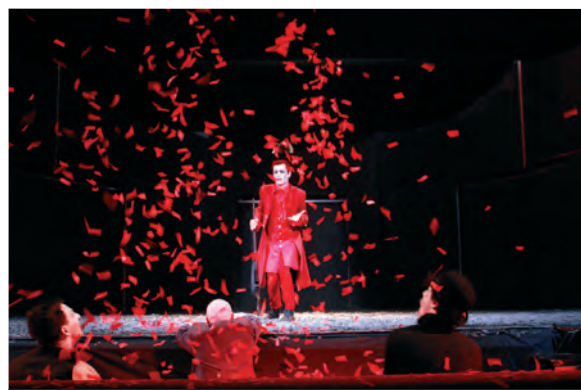
A három nagyhatalom szövetsége véget vet a világcirkusznak. A halottak visszatérnek a sírokba, az élők az életbe. De a boldog vég elmarad. Tudjuk a folytatást, Belzebub megmondta: alig húsz év után kezdődik minden előlről.

A zárójelenetben Isten és Belzebub vezényli az élők haláltáncát: Isten felemeli, a Sátán lerántja az embereket, s a Halál a háttérből figyel.

Mindezekhez hozzájárulnak a kifejező jelmezek és a funkcionális díszlet, valamint a szuggesztív maszkok.

Egyetlen rossz hangsúly, elnagyolt mozdulat, pillanatnyi dekoncentráció és felborul az egyensúly

Színház és táncművészet ötvözte a Világcirkuszt

Színház- és táncművészet ötvözte A világcirkusz előadása hatalmas kihívást jelentett mind a színészeknek, mind a táncosoknak. Előbbieknek egy kortárs koreográfiába, utóbbiaknak a színházi játékba kellett beilleszkedniük. Mindkét társulat bravúrosan teljesítette nehéz feladatát.

Az előadás feszes és milliméterre kidolgozott. Egyetlen rossz hangsúly, elnagyolt mozdulat, pillanatnyi dekoncentráció és felborul az egyensúly. (A bemutatón óramű pontossággal működött, viszont az évadzáró előadás fellazult, vesztett drámaiságából.)

Maradjunk a bemutatónál, amikor mintha nem a Nagyvárad Táncegyüttest láttuk volna, hanem egy kortárs táncszínház művészeit, akik szerepeket alakítottak, néha kórusban szöveget mondtak pontos értelmezéssel, kifejezően. A táncmozdulataik groteskségükben is harmonikusak, feszesek, szépen kidolgozottak.

A világcirkusz előadása és Juronics azt is bebizonyította, hogy a váradi színészeknek remek a mozgáskultúrájuk, a táncstudásuk. Nagyszerűen illeszkedtek táncjelenetekbe, de elsősorban a játékuk érdemel méltatást. Dobos Imre (Isten) a tőle megszokott visszafogottsággal és

szuggesztivitással tud egyszerre naiv ember és haragvó mindenható lenni. Szellemes és egyben drámai. Dimény Levente (Belzebub) alakítása frenetikus. Ördögien táncol, nevetésre kész, de egyben velőtrázóan gúnyos, úgy viselkedik, mint aki tudja, ha a dicsőség nem is, de a hatalom az övé, mert csak ideig-óráig győz a jó. Csatlós Lóránt (Halál) merev és szenvedélyes, neki nem kell küzdenie, háborúban, békében neki mindig lesz, amit tenni. Nevetséges, de nem lenne jó találkozni vele az utcán. Ifj. Kovács Levente a pap szerepében nyújt megdöbbentő alakítást. Varga Balázs (William, a bohóc) hátborzongató: egyszerre Chaplin és Hitler, mintegy jelezve, ami a történelemben következik. A hatást fokozza könnyed, szellemes játék. Kiss Csaba (Pinkár) erős és ostoba, utóbbi miatt veszélyes. Szotyori József mindkét szerepében (Grünser Aladár és Rab) remekel. Más-más karaktert jelenít meg hitelesen, szellemesen, máskor drámaian. Kocsis Gyula és Hunyadi István is jó alakítást nyújtanak szerepeikben. Ügyesen teljesítette feladatát Gabidiusz szerepében felváltva Bodea Ingrid és Éhik Brigitta is.

Az egyetlen női főszereplője az előadásnak Tasnádi-Sáhy Noémi, akinek alkatára kesztyűként illik Rémi ke figurája. Igazi díva, kegyetlen és gyönyörű, pontosan tudja, hogyan lehet mozgatni a férfiak világát. Ő a diktátor, ő tör Isten trónjára, kápráztatja el a sántát, játssza ki a halált. Mert a szép látszat, rút valóságot takar.

Az első nagy háborúra emlékezik a világ, s mint ennek tükré és krónikása: a színház. A Szigligeti Társulat és a Nagyvárad Táncegyüttes rendkívüli produkciója minden háború memóriája. Grimaszba rándult arc sikolya a halál ellen, az életért.

Játék a kamerával

Egy filmet nem csak a történetért, a jó színészi munkáért vagy a vizuális hatások miatt kedvelhetünk, hanem azért is, ahogyan mindezt elének tárják: a kamerák játékaért. A Mozimustra új kiadásában Kustán Magyar Attila két olyan filmet mutat be, amelyek ebben a tekintetben rendhagyónak számítanak.

Időkód: Egy film, négy történet

A 2000-ben, Mike Figgis által rendezett amerikai kísérleti film, a *Timecode* négy hollywoodi lakos kilencven percét mutatja be párhuzamosan, tehát a vászon négy sarkában. A néző egyszerre látja a pszichológusához igyekvő Emmát, filmproducer férjét, Alexet, a szerepekért bármit bevállaló Rose-t, aki Alex-szel is flörtöl, és akit szeretője, Lauren féltékenységeiben lehallgat.

A történet, mondhatni, meglehetősen közhelyes, de a film felépítése és leforgatása annyira izgalmas, hogy bemutatásra érdemessé teszi az alkotást. Tudni kell például, hogy a négy történetet, amelyek többször is összeérnek, vágások nélkül vették fel, és hogy tökéletes legyen a végeredmény, tizenöt alkalommal játszották el a szerepeket, mindig délután három órakor kezdve és fél ötkor végezve. Újabb érdekesség, hogy a történetet földrengések szakítják meg, ezt pedig a négy külön helyszínen járó stábnak egy időben kellett eljátszania.

A négy sarokban játszódó történetre persze többnyire oda lehet figyelni, amikor ugyanis az egyik

A *Look a világ* képe biztonsági kamerák szemszögéből

Négy kockában, négy történet az *Időkód*ban

jelenetet kiemelik, akkor csak annak a hangját halljuk. Nem beszélhetünk akciódús filmről, a négy párhuzamos világ viszont meglehetősen igényli a figyelmünket, nézőként pedig más sem tehetünk, minthogy egyik sarokról a másikra irányítjuk a tekintetünk.

A *Timecode* igazi kihívás, amelyet kár volna elszalasztani.

Kukkolók: biztonsági kamerák filmje

Az Adam Rifkin rendező nevével fémjelzett 2007-es amerikai *Look* történetben is erősebb a *Timecode*-nál, de elsősorban a annak megjelenítésében jeleskedik. A „talált nyersanyag” műfaja önmagában is izgalmas, számos olyan alkotás készült, amelynek kerettörténete szerint a látottak valós felvételek, amelyekre utólag bukkantak rá. A *Look* is hasonló hitet el velünk, ráadásul ezúttal nem egy kézikamera rögzítéseit, hanem a különböző helyeken elhelyezett biztonsági kamerák által látottakat mutatja be.

Manapság nálunk is kamerák sokasága figyel minden lépésünket, ha pedig az emberek napját végigkövet-

hetnénk ezek segítségével, bizonyára érdekes történetekre is bukkannánk.

Ezt teszi a *Look*, amely egy egész héten át követi néhány szereplője életét, azok különböző életútját, amelyek végül több esetben is összeérnek. Megismerjük Tony-t, aki egy áruházban dolgozik, és a nők bolondja, Marty-t, akit az irodában addig heccelnek, míg végül kitör, Ben és Louise-t, a házaspárt, akiknek a gyereket egy pedofil veszi célba.

A film kukkolóvá, egyfajta istenné teszi nézőit, akik a vászon előtt betekinhetnek az emberek életébe. Ha tudjuk is, hogy csak egy filmet látunk, amelyet forgatókönyv alapján készítettek, még nagyobb eséllyel éljük bele magunkat.

Az utcán járálva persze bárki láthatja, hogy éppen mi történik velünk, de az egy héten át, különböző helyeken rögzített pillanatokból állnak össze az igazi történetek. Ráadásul a *Look* arra is felhívja a figyelmünket, hogy életeink összeérnek, egymást akarva-akaratlanul is kellemtelen helyzetekbe hozhatjuk, nem beszélve arról, hogy adott esetben visszaélhetnek a szerzett információval, az áruházban dolgozó Tony-t például nem közterületen, hanem a munkahelyén figyelik meg.

vasárnap, június 29-én este 7 órakor
a Kolozsvári Állami Magyar Színház nagytermében

ŐSBEMUTATÓ

Stephanie Robinson & Theodore Shank

SERENA IN X-TREMIS a musical fable

Rendező: **Albu István**

Serena: **Sigmond Rita**; Boston: **Vatány Zsolt**; Nick: **Laczkó Vass Róbert**;
Pop: **Váta Loránd**; Egy lábú, Örmester: **Marosán Csaba**

Kar: **Árus Péter, Budizsa Evelyn, Demeter Helga, Fodor Alain Leonard,**
Jerovszky Timea, Major Ágota, Mostis Gergő, Szucher Ágnes

Zenekar: **Loose Neckties Society**

(Balla Szabolcs, Bodor Balázs, Enyed Károly, Farkas Loránd, Kondrát Csaba, Viola Gábor)

Dramaturg: **Vajna Noémi**; Díszlettervező: **Tenkei Tibor**;

Jelmeztervező: **Bocskai Gyopár**; Koreográfus: **Gyenes Ildikó**;

Videó: **Kerekes Zsolt**; Ügyelő: **Györffy Zsolt**